

รายงานการติดตามและประเมินผล
ด้านโอกาสและความเสมอภาค
ทางการศึกษา ภาพรวม

ปีงบประมาณ 2546



สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

คำนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ อันจะทำให้เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการบ่งชี้ให้เห็นสถานภาพของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในช่วงเวลาที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงได้ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในภาพรวม ปีงบประมาณ 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สาธารณชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษา ปัญหา อุปสรรค และประเด็นที่ควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่เหมาะสม อันจะทำให้การปฏิรูปการศึกษา เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้

รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวม ปีงบประมาณ 2546 ประกอบด้วย รายงาน 3 ฉบับ ดังนี้

1. รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการเรียนรู้ ครู
คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ภาพรวม ปีงบประมาณ 2546

2. รายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการบริหาร
และการจัดการศึกษา ภาพรวม ปีงบประมาณ 2546

3. รายงานการติดตามและประเมินผลด้านโอกาสและความ
เสมอภาคทางการศึกษา ภาพรวม ปีงบประมาณ 2546

การจัดทำรายงานการติดตามและประเมินผลการปฏิรูป
การศึกษาครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิและ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ตั้งแต่การ
กำหนดกรอบการติดตามและประเมินผล การเก็บรวบรวมข้อมูลและ
การพิจารณาร่างรายงานจนแล้วเสร็จสมบูรณ์

สำนักงานฯ ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการติดตาม
และประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ และหวังว่าทุกฝ่ายที่
เกี่ยวข้องจะนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย
และยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้นต่อไป

๕๐ ๓๖ —
๓

(นายรุ่ง แก้วแดง)

เลขาธิการสภาการศึกษา

มกราคม 2547

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการติดตามและประเมินผลด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาฉบับนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อกระตุ้นให้ทุกส่วนในสังคมร่วมผลักดันการปฏิรูปการศึกษาให้ดำเนินการได้อย่างมั่นคง ยั่งยืน และบรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้

ในการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้สาระบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 2 และหมวด 3 รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เป็นกรอบแนวทางการรวบรวมข้อมูลสภาพการดำเนินงานของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาความก้าวหน้า รวมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการในแต่ละเรื่อง และมีหลักเกณฑ์ในการประเมินความก้าวหน้าแบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ 1) กระบวนการและขั้นตอนของการปฏิรูปการศึกษา 2) ระยะเวลาที่เป็นไปตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในกฎหมายหรือแผน 3) ผลผลิตทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ และ 4) ความสอดคล้องของผลการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษาแต่ละประเด็นในทุกมิติที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงสรุประดับความก้าวหน้าของการปฏิรูปในเรื่องนั้น โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ ตั้งแต่ระดับ-

(ข)

ที่มีความก้าวหน้าน้อย ก้าวหน้าปานกลาง และก้าวหน้ามาก โดยใน ส่วนของโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ได้วิเคราะห์ผลการ ประเมินตามระดับและประเภทการศึกษา คือ 1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การอาชีวศึกษา 3) การอุดมศึกษา และ 4) การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งสรุปผลการประเมินได้ดังนี้

1) การศึกษาขั้นพื้นฐาน

การศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่อยู่ใน วยเรียนทั่วไป (3-17 ปี) ในเชิงปริมาณนับว่าสามารถดำเนินการได้ใน ระดับมาก โดยในปีการศึกษา 2545 เด็กปฐมวัยได้รับการเตรียมความ พพร้อมค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 90.6 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี และระดับการศึกษาภาคบังคับ มีผู้เข้าเรียนคิดเป็นร้อยละ 97.3 ของ ประชากรกลุ่มอายุ 6-14 ปี โดยในระดับประถมศึกษาที่มีผู้เข้ารับบริการ คิดเป็นร้อยละ 104.8 ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เข้ารับบริการ คิดเป็นร้อยละ 82.2 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน ส่วนระดับมัธยม ศึกษาตอนปลายนับว่ามีความก้าวหน้าในระดับปานกลาง โดยมีผู้เข้า เรียนคิดเป็นร้อยละ 60.1 ของประชากรกลุ่มอายุ 15-17 ปี และมีสัดส่วนของนักเรียนสายสามัญต่อสายอาชีพ 64.5 : 35.5

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็ก และเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไปจะดำเนินการได้มาก แต่ ในส่วนของการศึกษาภาคบังคับยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบ ร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะแผนการรับผู้เรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2545 เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการ-

(ค)

ศึกษา 2546 ยังต่ำกว่าที่ควรจะเป็นประมาณร้อยละ 3 นอกจากนี้ สัดส่วนของผู้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังมีจำนวนไม่มากนักเมื่อเทียบกับประชากรในกลุ่มประชากรอายุเดียวกัน

ส่วนอัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าในปีการศึกษา 2544 มีนักเรียนที่ออกกลางคันในสังกัด สปช. และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 0.66 และ 2.19 ตามลำดับ ทั้งนี้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีอัตราการออกกลางคันมากที่สุด สาเหตุเนื่องมาจากการอพยพตามผู้ปกครอง ฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว และต้องหาเลี้ยงครอบครัวตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดูแลรักษาเด็กและเยาวชนที่ได้เข้ารับการศึกษแล้วให้เรียนจนจบหลักสูตรยังไม่ดีพอ หากไม่มีการเฝ้าระวังและป้องกันการออกกลางคันในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นอาจทำให้อัตราดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลให้ตัวป้อนเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนน้อยลง

หากพิจารณาในด้านของความเสมอภาคในเชิงปริมาณและคุณภาพ พบว่าการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ยังมีคุณภาพที่แตกต่างหลากหลายอยู่มาก ดังนั้นหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจึงควรทามาตรการส่งเสริมสนับสนุนการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ให้มีคุณภาพในหลากหลายรูปแบบ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ โดยอาจทำการศึกษาวิจัยหาค่าใช้จ่ายต่อหัวในการเตรียมความพร้อมให้เด็กกลุ่มดังกล่าวที่มีคุณภาพ เพื่อประกอบการพิจารณาอุดหนุนค่าใช้จ่ายต่อไป รวมทั้งปรับปรุงปัจจัยต่างๆ ในการ-

จัดการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เช่น คุณภาพของบุคลากร อุปกรณ์
เครื่องใช้ เป็นต้น

ส่วนความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดต่างๆ โดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) พบว่าจังหวัดที่มีความโดดเด่นในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสูง และจังหวัดที่มีดัชนีทางการศึกษาต่ำส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนทางเหนือและใต้

สำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการพิเศษ พบว่าในภาพรวมมีความก้าวหน้าในระดับปานกลาง โดยกลุ่มที่มีความก้าวหน้ามากกว่ากลุ่มอื่น คือ กลุ่มเด็กพิการ เนื่องจากมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านกฎหมาย กฎกระทรวง รวมทั้งกองทุนเพื่อคนพิการ และมืองค์กรรับผิดชอบการดำเนินงานที่ชัดเจน สำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส พบว่า มีการจัดบริการในรูปแบบที่หลากหลาย และมีการปรับปรุงระบบสารสนเทศเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ทุรกันดาร เสียภัย ส่วนกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ รัฐมีนโยบายให้ความสำคัญและส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มากกว่าที่ผ่านมา จึงมีความตื่นตัวและมีการดำเนินการหลายประการในการรับรองสิทธิทางการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าได้มีการขยายการดำเนินการเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพิ่มมากขึ้น แต่ในเชิงปริมาณเด็กกลุ่มนี้ยังได้รับการพัฒนาในจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากยังมีปัญหาในเรื่องของค่านิยมและระบบ รวมถึงเครื่องมือในการจำแนกเด็กที่

มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติทั่วไป จึงไม่สามารถสำรวจ และนำเสนอจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งเข้ารับบริการจาก หน่วยงานต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน ทำให้ยากในการวางแผนพัฒนา เด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ นอกจากนี้ ยังขาดความพร้อม ในด้านของบุคลากรที่มีความรู้ หลักสูตรและการสอน รูปแบบการ- บริการการศึกษาและความช่วยเหลือทางการศึกษา งบประมาณ อาคาร- สถานที่ และความร่วมมือกับชุมชนที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความ- ต้องการพิเศษบางกลุ่ม เช่น เด็กพิการ เป็นต้น

สำหรับการส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดย บุคคลครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น นับได้ว่ามีความ ก้าวหน้าในระดับปานกลาง ทั้งนี้ได้มีการยกร่างกฎกระทรวงที่ เกี่ยวข้อง จำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการ- ศึกษาโดยครอบครัว ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานของสถานประกอบการ รูปแบบศูนย์การเรียน ร่างกฎกระทรวงว่า ด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธานุสา พ.ศ. และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยบุคคล องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการดำเนินการจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันสังคมอื่นๆได้มีการ- ดำเนินการไปบ้างแล้ว แต่เนื่องจากยังไม่มีมีการประกาศใช้กฎกระทรวง- ทำให้องค์กรที่ดำเนินการอยู่ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว หรือบางส่วนไม่สามารถเปิดเผยได้

2) การอาชีวศึกษา

โอกาสในการเข้าถึงการอาชีวศึกษาในเชิงปริมาณพบว่า มีจำนวนสถานศึกษาและผู้เรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. เพิ่มขึ้น ในปีการศึกษา 2545 แต่จำนวนนักเรียนนักศึกษาในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง สำหรับความเสมอภาคในการได้รับบริการพบว่า การกระจายตัวของสถานศึกษาโดยภาพรวมแล้วเฉลี่ยอำเภอละ 1 แห่ง แต่จากสภาพความเป็นจริงพบว่า สถานศึกษากระจุกตัวในเขตเมือง และวิทยาลัยการอาชีพที่กระจายไปตามอำเภอต่าง ๆ ก็ยังขาดความพร้อมในการจัดการศึกษาให้สนองตอบความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นปัญหาของการเข้าถึงอาชีวศึกษาของผู้เรียนในชนบท

3) การอุดมศึกษา

โอกาสในการเข้าถึงการอุดมศึกษาในเชิงปริมาณพบว่า มีสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น จำนวนนักศึกษารวมทั้งหมดเพิ่มขึ้น ประชากรมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากขึ้น หากพิจารณาถึงความเสมอภาคในการได้รับบริการพบว่า แม้ว่าสถาบันอุดมศึกษา มีการกระจายตัวไปในแต่ละภูมิภาคย่อย (เขต) แต่ส่วนใหญ่ยังกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานคร และยังพบว่าผู้เรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า มีโอกาสเข้าเรียนได้มากกว่า แม้จะมีทุนการศึกษาและกองทุนให้กู้ยืมแต่ก็ยังไม่ทั่วถึง ซึ่งคงต้องมีการดำเนินการเพื่อให้ผู้ที่มีความจำเป็นและขาดแคลนได้รับการจัดสรรอย่างแท้จริง นอกจากนี้ การที่รัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนในจังหวัดที่ยังไม่มี

(ข)

สถาบันอุดมศึกษาก็เป็นการเพิ่มโอกาสให้แก่ผู้เรียนในจังหวัดเหล่านั้นสามารถเข้าถึงการอุดมศึกษาได้เพิ่มขึ้น

4) การศึกษาตลอดชีวิต

จากการศึกษาพบว่า โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ยังมีการดำเนินการน้อย เนื่องจากยังอยู่ในระหว่างการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ การดำเนินงานส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะการตั้งรับ ยังไม่มีแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ชัดเจน

สำหรับโอกาสในการศึกษาต่อเนื่องเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์พบว่า การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์จะเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากขึ้น ซึ่งพบว่ามี การประกาศใช้กฎกระทรวง ระเบียบกระทรวง และประกาศทบวงมหาวิทยาลัยที่เกี่ยวข้อง มีการดำเนินการเทียบโอนในสถาบันอุดมศึกษา และมีการออกไปรับรองประสบการณ์จากการทำงานของแรงงานบ้างแล้ว

เพื่อให้การดำเนินงานด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น ควรมีการดำเนินงานดังนี้

1. มีการติดตามการดำเนินงานเรื่องการจัดการศึกษาภาคบังคับทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ พร้อมทั้งจัดวางระบบและการจัดเก็บ และนำเสนอข้อมูลที่เป็นระบบร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในทุกๆระดับ เพื่อให้การจัดการศึกษาภาคบังคับดำเนินการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กที่ออกกลางคันสามารถกลับเข้ามารับการศึกษาค้นคว้าได้ตลอดเวลา

(๗)

2. ให้ความสนใจกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดนเป็นพิเศษ

3. หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรกำหนดนิยามของเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มต่างๆร่วมกัน พร้อมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวางแผนพัฒนาเด็กกลุ่มต่างๆต่อไป นอกจากนี้ ควรระดมทรัพยากรในท้องถิ่น สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้รวมทั้งสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันพัฒนาและจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4. เร่งจัดทำกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม และสถาบันสังคมอื่น ให้แล้วเสร็จ เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปอย่างเปิดเผยและคล่องตัว

5. ปรับระบบการแนะแนวเพื่อศึกษาต่อ และพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีความหลากหลาย ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน และทิศทางการพัฒนาประเทศ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	(ก)
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์	3
3. ขอบเขตการศึกษา	3
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วิธีดำเนินการ	5
1. การกำหนดกรอบแนวทางการติดตามและประเมินผล	5
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	6
3. การวิเคราะห์ข้อมูล	7
บทที่ 3 ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้าด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา	15
1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน	16
2. การอาชีวศึกษา	35
3. การอุดมศึกษา	39
4. การศึกษาตลอดชีวิต	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5. สรุปผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า ด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา	57
บทที่ 4 สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	65
1. สรุปและอภิปรายผลด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน	65
2. สรุปและอภิปรายผลด้านการอาชีวศึกษา	71
3. สรุปและอภิปรายผลด้านการอุดมศึกษา	73
4. สรุปและอภิปรายผลด้านการศึกษาตลอดชีวิต	75
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	84
รายชื่อคณะทำงานติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา	84
รายชื่อคณะผู้ดำเนินการ	87

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ และการแข่งขันกับนานาประเทศที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ การจะทำให้ประเทศไทยสามารถยืนหยัดแข่งขันกับสังคมโลกได้คือการตีพิมพ์หลักสูตรทางสติปัญญาให้แก่ประชาชน โดยการปฏิรูปการศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นเทียบเท่ามาตรฐานสากล และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และโลกาภิวัตน์

การดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญและเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนอย่างหนึ่งคือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทย ที่กำหนดสาระของการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบครบกระบวนการ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยทั้งหมด ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และแผนการศึกษาแห่งชาติจะเห็นได้ว่า มีกรอบและแนวทางที่มุ่งให้

เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ 5 ด้าน เรียกว่า ปัญจปฏิรูป ได้แก่ 1) การปฏิรูประบบการศึกษา 2) การปฏิรูปการเรียนรู้ 3) การปฏิรูปครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา 4) การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งครอบคลุมถึงการบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 5) การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ทั้งนี้ การปฏิรูปดังกล่าวจะบังเกิดผลได้ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสำคัญอย่างน้อย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคล และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม 2) มาตรฐานและระบบประกันคุณภาพ 3) การระดม การจัดสรร และการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา และ 4) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้

เนื่องจากการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษามีข้อบ่งชี้การดำเนินงานที่กว้างขวาง ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย จึงมีความจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบสภาพและความก้าวหน้าของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาทั้งในระดับกว้างและระดับลึก และสามารถนำข้อมูลจากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานไปใช้ในการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาครั้งนี้เป็นการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ

2546 โดยหวังว่าผลของการศึกษาค้างนี้จะสะท้อนให้เห็นภาพของการดำเนินงานที่มีทั้งความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคที่จำเป็นต้องเร่งหาทางแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องในทิศทางที่ถูกต้องและบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อรายงานสภาพการดำเนินงานและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 2) เพื่อติดตามและประเมินประเด็นที่เป็นปัญหา อุปสรรครวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษา
- 3) เพื่อสร้างและพัฒนาระบบและเครือข่ายการติดตามประเมินผลทางการศึกษา

3. ขอบเขตการศึกษา

- 1) การติดตามและประเมินผลครั้งนี้เป็นการศึกษาการดำเนินงานและผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในภาพรวมหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 2) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายงานการติดตามและประเมินผลของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งรายงาน-

การวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลถึงเดือนกันยายน 2546

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบสถานภาพการดำเนินงานของการปฏิรูปการศึกษาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

2) มีการนำผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาในระยะต่อไป

3) เป็นการส่งเสริมให้มีการสร้างและพัฒนาระบบและเครือข่ายการติดตามประเมินผลทางการศึกษา โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญร่วมกันให้ข้อมูล พิจารณาเนื้อหาสาระเกณฑ์การประเมิน และผลการประเมิน ซึ่งเครือข่ายดังกล่าวจะพัฒนาไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการติดตามประเมินผลทางด้านการศึกษาต่อไปในอนาคต

4) ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิรูปการศึกษา มีความตระหนักในภาระหน้าที่ของตน และพร้อมที่จะเป็นพลังสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาต่อไป



บทที่ 2

วิธีดำเนินการ

การดำเนินงานติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ครั้งนี้ ใช้วิธีการดำเนินงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกรอบการประเมิน การสนับสนุนข้อมูลที่เป็นผลการดำเนินงานของหน่วยงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการประเมินที่ถูกต้องครบถ้วน เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย อันจะนำไปสู่การนำผลการประเมิน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในระยะต่อไป โดยมีการดำเนินงานดังนี้

1. การกำหนดกรอบแนวทางการติดตามและประเมินผล

ดำเนินการ ดังนี้

1.1 นำสาระที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) เป็นแนวทางเพื่อกำหนดประเด็นการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

1.2 นำผลจากการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ในวาระครบรอบ 3 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณา ในการกำหนดประเด็นเพื่อให้ความต่อเนื่องในการติดตามการดำเนินงาน

1.3 พิจารณากรอบแนวทางการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงก่อนการเก็บข้อมูลจริง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

2.1 รวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวทางการติดตามและประเมินผลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงการคลัง สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) และสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับความร่วมมือจากคณะทำงานติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้แทนจากหน่วยงานต่าง ๆ (คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ 35/2546 ลงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2546) โดยมีหน้าที่ติดตามและประเมินผลการดำเนิน

งานปฏิรูปการศึกษาในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ประสานการดำเนินงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน และจัดทำรายงานเพื่อนำเสนอต่อสาธารณชน

2.2 รวบรวมข้อมูลจากการติดตามความเคลื่อนไหวในสื่อและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ คือจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งจากการประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและการประเมินเชิงลึกในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งงานวิจัยและประเมินเหล่านี้มีทั้งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

2.4 รวบรวมข้อมูลจากการประชุมคณะทำงาน ซึ่งคณะทำงานส่วนหนึ่งเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ได้ให้ข้อมูลในส่วนที่เป็นผลการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดจากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ

ทั้งนี้ ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดเก็บรวบรวมตั้งแต่เดือนตุลาคม 2545 ถึงเดือนกันยายน 2546

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) โดยกำหนดมิติหลักของการวิเคราะห์ดังนี้

3.1 ประเด็นปฏิรูปการศึกษา มุ่งติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) โดยกำหนดกลุ่มสาระสำคัญของความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของประชาชนและระบบการจัดการศึกษาที่เอื้อให้ประชาชนได้รับการศึกษาตลอดชีวิต

3.2 การติดตามผลการดำเนินงาน นำข้อมูลสภาพการดำเนินงานและผลการประเมินการปฏิรูปการศึกษาด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษามานำเสนอเพื่อให้เห็นสถานภาพของการดำเนินงาน ซึ่งอยู่ในลักษณะการติดตามผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อวิเคราะห์ความก้าวหน้า

3.3 จัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จและกำหนดเกณฑ์การประเมินเพื่อวิเคราะห์ความก้าวหน้าการปฏิรูปการศึกษา โดยกำหนดตัวชี้วัดและความก้าวหน้า 4 ด้าน ได้แก่

- กระบวนการ/ขั้นตอน (Stage of development) โดยแบ่งการดำเนินงานเป็นลักษณะงาน 3 ลักษณะ คือ การดำเนินงานด้านกฎหมาย การกำหนดนโยบายและแผน และการนำนโยบายและแผนสู่การปฏิบัติ

- ระยะเวลา (Timeframe) ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หรือแผนปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- ผลผลิต (Output) เชิงปริมาณ (Quantity) และเชิงคุณภาพ (Quality) โดยนำผลผลิตที่ดำเนินการได้เปรียบเทียบกับเป้าหมายของแผน หรือเปรียบเทียบกับประชากรทั้งหมดแล้วแต่กรณี

- ความสอดคล้อง (Relevance) โดยวิเคราะห์เนื้อหาการปฏิรูปการศึกษากับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฯ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ

ระดับความก้าวหน้า

จากผลการดำเนินงานในแต่ละประเด็นที่รวบรวมได้นำมาพิจารณาเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดทั้ง 4 ด้านที่เกี่ยวข้องแล้วประเมินความก้าวหน้าแต่ละประเด็นตามเกณฑ์การประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

- ระดับ (1) ก้าวหน้าน้อย
- ระดับ (2) ก้าวหน้าปานกลาง
- ระดับ (3) ก้าวหน้ามาก

3.4 การตรวจสอบความถูกต้องของการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษากลับไปอย่างถูกต้องครบถ้วนและได้รับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงในวงกว้าง การศึกษาครั้งนี้จึงเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายตั้งแต่การกำหนดกรอบ เกณฑ์การประเมิน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่าง ๆ ในการสนับสนุนข้อมูลที่เป็นการดำเนินงานของหน่วยงาน รวมทั้งผลการวิจัยและการประเมินเชิงลึก-

ในแต่ละประเด็น มีการประชุมคณะทำงานเพื่อพิจารณาผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงาน ทั้งนี้ ผู้รับผิดชอบในแต่ละประเด็นเป็นผู้ประสานเรื่องข้อมูลและยกวางรายงาน นอกจากนั้นยังมีการประชุมเพื่อพิจารณาร่างรายงาน โดยมีผู้บริหารระดับนโยบาย ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมพิจารณารายงาน

เกณฑ์การประเมินผลสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

เกณฑ์ที่ใช้/รายการ	ระดับความก้าวหน้า		
	(1) ก้าวหน้าน้อย	(2) ก้าวหน้าปานกลาง	(3) ก้าวหน้ามาก
1. กระบวนการ/ขั้นตอน (Stage of development)			
1.1 การดำเนินงานด้านกฎหมาย			
1.1.1 ร่างพระราชบัญญัติ - ระยะเตรียมการร่าง พ.ร.บ. - ร่าง พ.ร.บ. แล้วเสร็จ - คณะกรรมการ/ อนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง- พิจารณาเสนอ ครม. - ครม. อนุมัติส่งให้กฤษฎีกา - กฤษฎีกาเสนอ ครม. - ครม. อนุมัติแล้วรอเข้าสภา - สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาเห็นชอบ - ประกาศใช้	- ริเริ่มดำเนินการ- โดยตั้งองค์คณะ- บุคคลมารับผิดชอบ- ยกวาง พ.ร.บ. หรือ - มีการจัดทำร่าง พ.ร.บ. ของหน่วย- งานที่รับผิดชอบ- โดยตรง	- คณะกรรมการกลั่น- กรองเรื่องเสนอ ครม. อนุมัติแล้ว อยู่ระหว่างรอเสนอ เข้า ครม. หรือ - อยู่ระหว่างการ- พิจารณาของ ครม. เพื่อเห็นชอบในหลัก- การก่อนส่งให้ กฤษฎีกา	- ครม. อนุมัติ หลักการและอยู่- ระหว่างการ- พิจารณาของ- กฤษฎีกาหรือ - ครม. อนุมัติ และกฤษฎีกา- พิจารณาแล้ว รอเข้าสภาผู้แทน- ราษฎร หรือ - อยู่ระหว่างการ- พิจารณาของสภา ผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภาและ- คาดว่าจะพิจารณา ได้ทันเวลาที่กำหนด

เกณฑ์ที่ใช้/รายการ	ระดับความก้าวหน้า		
	(1) ก้าวหน้าน้อย	(2) ก้าวหน้าปานกลาง	(3) ก้าวหน้านมาก
<p>1.1.2 ร่างกฎกระทรวง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ระเบียบกรมการ - ร่างกฎกระทรวงแล้วเสร็จ - ครม. อนุมัติหลักการส่งให้- กฤษฎีกา - กฤษฎีกาตรวจสอบความ ถูกต้องและความเหมาะสม- ของกฎหมาย - ประกาศใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ริเริ่มดำเนินการ- โดยตั้งองค์คณะ- บุคคลมารับผิดชอบ- ยกร่าง พ.ร.บ. หรือ - หน่วยงานหรือองค์- คณะบุคคลที่รับ ผิดชอบพิจารณา- เสนอร่างกฎหมาย- ต่อคณะกรรมการ กลั่นกรองเรื่อง- เสนอ ครม. หรือ - อยู่ระหว่างการ- พิจารณาของคณะ- กรรมการที่มีหน้าที่ รับผิดชอบในเรื่อง- นั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - คณะกรรมการ กลั่นกรองเรื่อง- เสนอ ครม. อนุมัติแล้วรอเสนอ- เข้า ครม. หรือ - อยู่ระหว่างการ- พิจารณาของ ครม. เพื่อเห็นชอบใน- หลักการก่อนส่งให้- กฤษฎีกา หรือ - ครม. อนุมัติหลัก- การและอยู่ระหว่าง- การพิจารณาของ- กฤษฎีกา 	<ul style="list-style-type: none"> - กฤษฎีกาเสนอ ครม. เพื่ออนุมัติให้ ประกาศใช้หรือ - อยู่ระหว่างการ- พิจารณาของ ครม.
<p>1.2 การกำหนดนโยบายและแผน</p>			
<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างและพัฒนา องค์ความรู้ - ร่างนโยบายหรือแผน - คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง- พิจารณาเสนอคณะ- กรรมการที่เห็นชอบไป - คณะกรรมการที่มีอำนาจ หน้าที่อนุมัตินโยบายและ- แผน 	<ul style="list-style-type: none"> - ริเริ่มดำเนินการ โดยจัดทำโครงการ- หรือตั้งองค์คณะ- บุคคลมาทำหน้าที่- โดยเฉพาะ หรือ - ดำเนินงานตาม โครงการวิจัยและ- พัฒนาความรู้ หรือโครงการ นำร่อง 	<ul style="list-style-type: none"> - องค์คณะบุคคล- ต่าง ๆ ที่มีหน้าที่- พิจารณาเสนอ- นโยบายหรือแผน- อนุมัตินโยบาย- หรือแผน หรือ - อยู่ระหว่างการ- เสนอต่อ ครม. หรือคณะบุคคลที่ มีอำนาจหน้าที่ โดยตรง 	<ul style="list-style-type: none"> - ครม. อนุมัติ- นโยบายและแผน หรือคณะบุคคล ที่มีอำนาจหน้าที่- โดยตรงอนุมัติ- นโยบายและแผน

เกณฑ์ที่ใช้/รายการ	ระดับความก้าวหน้า		
	(1) ก้าวหน้าน้อย	(2) ก้าวหน้าปานกลาง	(3) ก้าวหน้ามาก
1.3 การนำนโยบายและแผนสู่การปฏิบัติ			
<ul style="list-style-type: none"> - ชั้นเตรียมการ - จัดทำแผนปฏิบัติการหรือแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน - ดำเนินการตามแผน 	<ul style="list-style-type: none"> - ริเริ่มดำเนินการโดยจัดทำโครงการและตั้งองค์คณะบุคคลมาทำหน้าที่โดยเฉพาะ หรือ - มีแนวทางการดำเนินงานที่มีเป้าหมายชัดเจนหรือมีแผนปฏิบัติการ หรือ - มีการเตรียมดำเนินการบริหารจัดการอันได้แก่ ระบบฐานข้อมูลและระบบการติดตามประเมินผล เป็นต้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการดำเนินงานได้ตามแผนสำเร็จแล้วมากกว่าร้อยละ 50 ของเป้าหมายในแผนหรือ - มีหน่วยงานหรือบุคลากรแกนนำตามจำนวนที่แผนปฏิบัติการกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - สามารถดำเนินการได้มากกว่าร้อยละ 75 ของเป้าหมายในแผน ทั้งนี้ให้ความสำคัญถึงการครอบคลุมทุกสังกัดทุกระดับและประเภทการศึกษา - มีการขยายผลและเครือข่ายที่เกิดจากหน่วยงานหรือบุคลากร แกนนำตามจำนวนที่แผนปฏิบัติการกำหนด
2. ระยะเวลา (Timeframe)			
<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดเวลาตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฯ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ - ระยะเวลาตามที่แผนกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - ผ่านพ้นกำหนดเวลาแล้ว ยังไม่มีการดำเนินการหรือ - มีการดำเนินการในเรื่องนั้นไปแล้วในระดับหนึ่ง 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่ถึงเวลาที่กำหนดและมีการดำเนินการในเรื่องนั้นคืบหน้าพอสมควร 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังไม่ถึงเวลาที่กำหนดและมีการดำเนินการในเรื่องนั้นคืบหน้าไปมาก
3. ผลผลิต (Output)			
3.1 ผลผลิตเชิงปริมาณ			
<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนที่ดำเนินการได้เปรียบเทียบกับเป้าหมายตามที่แผนกำหนด 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการได้น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเป้าหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการได้ระหว่างร้อยละ 50-75 ของเป้าหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ดำเนินการได้มากกว่าร้อยละ 75 ของเป้าหมาย

เกณฑ์ที่ใช้/รายการ	ระดับความก้าวหน้า		
	(1) ก้าวหน้าน้อย	(2) ก้าวหน้าปานกลาง	(3) ก้าวหน้ามาก
3.2 ผลผลิตเชิงคุณภาพ			
- จะใช้วิธีประเมินค่าออกมาเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ เช่น ผลการดำเนินการเปรียบเทียบกับเป้าหมายคุณภาพตามที่แผนกำหนด เช่น ระดับความพึงพอใจของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ระดับความมั่นใจของครูในการใช้หลักสูตรการศึกษาพื้นฐานเป็นต้น	- ค่าประเมินน้อยกว่าร้อยละ 50	- ค่าประเมินระหว่างร้อยละ 50-75	- ค่าประเมินมากกว่าร้อยละ 75
4. ความสอดคล้อง (Relevance)			
- วิเคราะห์เนื้อหาการปฏิรูปการศึกษากับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ฯ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ	- ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ฯ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ หรือ - ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ฯ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติบางส่วนและมีประเด็นที่ยังไม่ลงตัวหรือหาข้อยุติไม่ได้อีกบางประเด็น	- ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ฯ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ เป็นส่วนใหญ่ แต่มีเพียงบางประเด็นที่มีการปรับแก้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการปฏิบัติ	- ผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ฯ และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติทุกประการ

หมายเหตุ : การกำหนดระดับความก้าวหน้าของการประเมินการปฏิรูปการศึกษา จะได้จากกรวิเคราะห์มิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทุกด้านไปพร้อมกัน ได้แก่ กระบวนการ/ขั้นตอน ระยะเวลา ผลผลิต และความสอดคล้องของการดำเนินงานเมื่อเทียบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

บทที่

3

ผลการติดตามและ ประเมินความก้าวหน้า ด้านโอกาสและความเสมอภาค ทางการศึกษา

จุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา และการปฏิรูประบบการศึกษา เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพ ได้เรียนรู้ตามศักยภาพ ความพร้อมและความต้องการของตนเอง

เพื่อให้ทราบระดับความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานที่ทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวข้างต้น การติดตามประเมินผลครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาผลที่ประชาชนได้รับในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับและประเภทต่าง ๆ คือ 1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) โอกาสและความเสมอภาคทางการอาชีวศึกษา 3) โอกาสและความเสมอภาคทางการอุดมศึกษา และ 4) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตลอดชีวิต

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยให้จัดการศึกษาสำหรับกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการพิเศษให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความจำเป็นของแต่ละกลุ่มให้พ่อแม่ ผู้ปกครองจัดให้บุตรหลานที่อยู่ในความดูแลเข้ารับการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาอื่นๆ ตามความพร้อมของครอบครัว และให้ระดมสรรพกำลังจากบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้ได้รับสิทธิประโยชน์ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกด้วย ดังนั้นการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานครั้งนี้ จึงกำหนดประเด็นหลักในการติดตามและประเมิน 3 ประเด็น ดังนี้

1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยเรียนโดยทั่วไป

1.2 โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่มีความต้องการพิเศษ

1.3 โอกาสในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น

1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยเรียนโดยทั่วไป

● เป้าหมาย

- 1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาระดับปฐมวัย
- 2) โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ
- 3) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

● ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า

1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาระดับปฐมวัย

(1) โอกาสสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เตรียมตัวเป็นพ่อแม่ ในการได้รับความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอายุ 0-3 ปี

การให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีอายุ 0-3 ปี มีหลายหน่วยงานที่ดำเนินการ แต่ยังคงขาดการวางระบบและการจัดเก็บข้อมูลผู้รับบริการที่ชัดเจนและต่อเนื่อง จึงไม่สามารถนำเสนอจำนวนผู้รับบริการในภาพรวมได้ จากข้อมูลของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า ยังมีพ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนมากที่ไม่ได้รับความรู้ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และหญิงตั้งครรภ์อีกจำนวนหนึ่งยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์และการดูแลเด็ก ซึ่งสภาพการณ์ดังกล่าวจะส่งผลต่อสุขภาพของแม่และเด็ก รวมทั้งการเลี้ยงดูเด็กด้วย

(2) โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่มีอายุ 3-5 ปี

การขยายโอกาสการได้รับการเตรียมความพร้อม

ในช่วง 5 ปี ที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2541-2545) พบว่า ใน 2 ปีแรก มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ในช่วง 3 ปีหลัง กลับมีแนวโน้มลดลง โดยหน่วยงานที่มีการดำเนินงานลดลงมาก ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเนื่องจากการถ่ายโอนการจัดการศึกษาระดับนี้จากสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้จำนวนผู้รับบริการในสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติลดลง ขณะเดียวกันจำนวนผู้รับบริการในระดับนี้ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้นแต่ก็ยังมีปริมาณการเพิ่มที่น้อยกว่าการลดลงของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งปีการศึกษา 2545 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเตรียมความพร้อมในรูปแบบต่าง ๆ มีจำนวนทั้งสิ้น 2,682,835 คน คิดเป็นร้อยละ 90.6 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี

การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ในช่วงที่ผ่านมา แม้ว่าจะสามารถจัดบริการได้ค่อนข้างสูง แต่คุณภาพในการให้บริการยังมีความแตกต่างหลากหลายมาก และการจัดการศึกษาระดับนี้ในส่วนของภาคเอกชนยังมีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่าภาครัฐอยู่มาก

2) โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ

พุทธศักราช 2545 ซึ่งมีผลให้การศึกษาภาคบังคับเปลี่ยนแปลงจากหกปีเป็นเก้าปี โดยในปีการศึกษา 2546 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องมีแผนการรับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้ได้ร้อยละ 100 แต่จากข้อมูลพบว่า ปีการศึกษา 2545 มีนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 979,376 คน ในขณะที่แผนการรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกสังกัดมีจำนวน 947,620 คน จะเห็นว่าแผนที่กำหนดไว้ต่ำกว่าที่ควรจะเป็นประมาณร้อยละ 3^{*}

สำหรับการเข้าเรียนของนักเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2541-2545) พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด โดยในปีการศึกษา 2544 มีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากร 103.8 และ 104.8 ในปีการศึกษา 2545 ขณะที่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนลดลงในช่วงปีการศึกษา 2542-2544 และเพิ่มขึ้นในปีการศึกษา 2545 แต่ก็ยังเพิ่มน้อยกว่าในปีการศึกษา 2541 ซึ่งในปีการศึกษา 2544 และ 2545 มีอัตราส่วนนักเรียนต่อประชากรคงที่เป็น 82.2 โดยนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนลดลง ส่วนหน่วยงานอื่นๆ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด ทั้งนี้ในปีการศึกษา 2545 มีนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวนรวมทั้งสิ้น 8,465,172 คน คิดเป็น

* สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: 2545 (อัดสำเนา) หน้า 111-121

ร้อยละ 97.3 ของประชากรกลุ่มอายุ 6-14 ปี และเมื่อพิจารณาจำแนกตามหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน พบว่า ระดับประถมศึกษาสัดส่วนนักเรียนภาครัฐต่อภาคเอกชน คิดเป็นร้อยละ 86:14 ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่ากับ 93:7

นอกจากนี้ อัตราการเรียนต่อของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในปีการศึกษา 2544/2545 คิดเป็นร้อยละ 90.0 ส่วนอัตราการออกกลางคันของนักเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในระดับประถมศึกษา พบว่ามีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปีการศึกษา 2544 คิดเป็นร้อยละ 0.66 โดยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการออกกลางคันสูงสุด ส่วนอัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีแนวโน้มลดลง โดยในปีการศึกษา 2544 คิดเป็นร้อยละ 2.19 ซึ่งชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีอัตราการออกกลางคันสูงสุด สาเหตุของเด็กที่ออกกลางคันส่วนใหญ่เนื่องมาจากการอพยพตามผู้ปกครอง ฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว และต้องหาเลี้ยงครอบครัว ตามลำดับ นอกจากนี้อัตราการตกซ้ำชั้นของนักเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ลดลงเป็นร้อยละ 2.31 ในปีการศึกษา 2544

3) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

โอกาสทางการศึกษาในระดับนี้ในช่วง 5 ปี (ปีการศึกษา 2541-2545) พบว่า ในภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปีการศึกษา 2542 และเริ่มมีแนวโน้มลดลงใน 3 ปีหลัง (2543-2545) ซึ่งเป็น

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ ในปีการศึกษา 2545 มีผู้เรียนทั้งสิ้น 1,707,459 คน อัตราส่วนนักเรียนต่อประชากร คิดเป็นร้อยละ 60.1 อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การศึกษาระดับนี้สามารถขยายตัวได้เพิ่มขึ้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และป้องกันมิให้มีการออกกลางคันหรือการตกชั้นขึ้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้มีตัวป้อนเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากขึ้น

เมื่อพิจารณาผู้รับบริการจำแนกตามประเภทการศึกษา พบว่า ในปีการศึกษา 2545 นักเรียนสายสามัญและสายอาชีวะมีจำนวนทั้งสิ้น 1,101,384 คน และ 606,075 คน ตามลำดับ คิดเป็นสัดส่วน 64.5 : 35.5 โดยนักเรียนสายสามัญยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2541-2544 และเริ่มลดลงในปีการศึกษา 2545 โดยสาเหตุประการหนึ่งมาจากการให้สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรับนักเรียนทุกคนที่ต้องการเรียนต่อสามารถเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเดิมได้ ทำให้นักเรียนสายสามัญมีปริมาณเพิ่มขึ้นมาก สัดส่วนนักเรียนสายสามัญต่อสายอาชีพในภาพรวมจึงไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดคือ 60:40

สำหรับอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปีการศึกษา 2541-2545 มีอัตราการเรียนต่อคิดเป็นร้อยละ 86.8 91.5 87.8 และ 88.0 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุป โอกาสการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทย (3-17 ปี) ในปีการศึกษา 2545 มี

ผู้รับบริการจำนวนทั้งสิ้น 12,855,466 คน คิดเป็นร้อยละ 88.6 เมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน โดยระดับปฐมวัยมีผู้รับบริการจำนวน 2,682,835 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 90.6 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน การศึกษาภาคบังคับ ซึ่งครอบคลุมระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้รับบริการจำนวน 8,465,172 คน คิดเป็นร้อยละ 97.3 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน โดยในระดับประถมศึกษา มีผู้รับบริการ 6,096,715 คน คิดเป็นร้อยละ 104.8 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้รับบริการจำนวน 2,368,457 คน คิดเป็นร้อยละ 82.2 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผู้รับบริการจำนวน 1,707,459 คน คิดเป็นร้อยละ 60.1 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในด้านความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย 2546 โดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้เปรียบเทียบความเสมอภาคทางการศึกษาระหว่างจังหวัดต่าง ๆ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพการศึกษา โดยพิจารณาจากดัชนีการศึกษาดังต่อไปนี้ 1) จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย 2) การเข้าเรียน จากอัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย 3) คุณภาพการศึกษา จากคะแนนเฉลี่ยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายในการทดสอบระดับชาติ 4) การบริการการศึกษา จากสัดส่วนนักเรียนต่อครู และสัดส่วนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งโดยเปรียบเทียบแล้วพบว่า จังหวัดที่โดดเด่นในด้าน-

การศึกษามีจำนวน 9 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ภูเก็ต ลำพูน ลำปาง เชียงใหม่ นครปฐม นนทบุรี สิงห์บุรี และพระนครศรีอยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดใหญ่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง หรือจังหวัดที่อยู่รอบ ๆ ปริมาณล ส่วนจังหวัดที่ควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ จำนวน 8 จังหวัด ซึ่งมีดัชนีทางการศึกษาค่ากว่าจังหวัดอื่น ๆ ได้แก่ หนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร แม่ฮ่องสอน นราธิวาส ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือจังหวัดที่อยู่ทางไกลบริเวณชายแดน

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจังหวัดที่มีดัชนีการศึกษาดีที่สุดและต่ำที่สุดในแต่ละด้านพบว่าจังหวัดที่มีผลสะสมทางการศึกษาสูงสุด (8.4 -10.3 ปี) 5 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต สมุทรปราการ ด้านการเข้าเรียน จังหวัดที่มีอัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสูงสุด 5 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ปทุมธานี ยะลา ลำพูน น่าน ส่วนจังหวัดที่มีอัตราการเข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสูงสุด 5 จังหวัด ได้แก่ ลำพูน แพร่ ภูเก็ต น่าน สิงห์บุรี ด้านคุณภาพการศึกษา จังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสูงสุด (ร้อยละ 49.3-51.6) 5 จังหวัด ได้แก่ ตาก หนองคาย ตรัง กรุงเทพมหานคร ลพบุรี ส่วนจังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสูงสุด (ร้อยละ 39.9-43.8) 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร แพร่ บัตตานี สิงห์บุรี ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดก็ยังมีคะแนนค่อนข้างต่ำ เพียงร้อยละ

51.6 เท่านั้น และมีเพียง 3 จังหวัดเท่านั้นที่คะแนนเฉลี่ยเกินกว่ากึ่งหนึ่ง สำหรับคะแนนเฉลี่ยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดยังมีคะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 43.8 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการศึกษาของไทยยังต่ำอยู่มาก ด้านการบริการการศึกษา จังหวัดที่มีจำนวนนักเรียนต่อครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่ำสุด (1:14-1:16) 5 จังหวัด ได้แก่ พระนครศรีอยุธยา นนทบุรี นครปฐม พัทลุง ลำปาง ส่วนจังหวัดที่มีจำนวนนักเรียนต่อห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายน้อยที่สุด (1:31-1:32) ได้แก่ นครราชสีมา นครปฐม ลำพูน พิจิตร ระนอง จากข้อมูลจำนวนนักเรียนต่อครูชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ยังมีความแตกต่างกันมาก แสดงว่ายังมีความเหลื่อมล้ำกันในประสิทธิภาพการให้บริการทางการศึกษา

● ปัญหาและอุปสรรค

(1) การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี แม้จะดำเนินการได้เป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่คุณภาพในการให้บริการยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก รวมทั้งรูปแบบที่เอกชนจัดที่คาดว่าจะมีคุณภาพก็มีค่าใช้จ่ายสูง

(2) เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 อัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะต้องเป็นร้อยละ 100 ในปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป ซึ่งอาจมีปัญหาในการเตรียมการเนื่องจากในปีการศึกษา 2546 แผนการรับนักเรียนยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบร้อยละ 100

(3) ยังขาดการวางระบบ การจัดเก็บ และการนำเสนอข้อมูล-

พื้นฐานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานการศึกษาและหน่วยงานอื่น ในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา และจังหวัด ทำให้ไม่สามารถนำเสนอการจัดการศึกษาในภาพรวมในแต่ละระดับได้ และทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบการศึกษาระหว่างระดับต่างๆ ได้

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2541-2545

ระดับการศึกษา	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
ระดับก่อนประถมศึกษา					
- จำนวนประชากร	2,904,197	2,889,683	2,892,982	2,906,345	2,960,930
- จำนวนนักเรียน	2,745,139	2,796,266	2,769,826	2,706,442	2,682,835
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	94.5	96.8	95.8	93.1	90.6
ระดับประถมศึกษา					
- จำนวนประชากร	5,785,947	5,820,380	5,837,856	5,835,023	5,819,773
- จำนวนนักเรียน	5,936,174	5,961,808	6,023,713	6,056,422	6,096,715
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	102.6	102.4	103.2	103.8	104.8
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น					
- จำนวนประชากร	2,909,660	2,845,625	2,826,775	2,845,317	2,880,829
- จำนวนนักเรียน	2,426,905	2,375,193	2,340,539	2,338,650	2,368,457
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	83.4	83.5	82.8	82.2	82.2
รวมระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น					
- จำนวนประชากร	6,139,545	5,967,203	5,832,941	5,750,667	5,722,379
- จำนวนนักเรียน	8,363,079	8,337,001	8,364,252	8,395,072	8,465,172
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	96.2	96.2	96.5	96.7	97.3
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย					
- จำนวนประชากร	3,229,885	3,121,578	3,006,166	2,905,350	2,841,550
- จำนวนนักเรียน	1,676,974	1,725,508	1,723,799	1,721,850	1,707,459
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	51.9	55.3	57.3	59.3	60.1
- สัดส่วนสายสามัญ : สายอาชีพ	57 : 43	60 : 40	64 : 36	66 : 34	65 : 35
- สัดส่วนภาครัฐ : ภาคเอกชน (สายสามัญ)	96 : 4	96 : 4	96 : 4	96 : 4	95 : 5
- สัดส่วนภาครัฐ : ภาคเอกชน (สายอาชีพ)	65 : 35	68 : 32	71 : 29	71 : 29	70 : 30
จำนวนนักเรียนสายสามัญ	963,299	1,037,059	1,100,768	1,129,480	1,101,384
จำนวนนักเรียนสายอาชีพ	713,675	68,449	623,031	592,370	606,075

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543.
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.

1.2 โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการพิเศษ

● เป้าหมาย

- 1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กพิการ
- 2) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส
- 3) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

● ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า

1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กพิการ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ มีการดำเนินงาน 2 รูปแบบ คือ ในลักษณะของโรงเรียนที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ และโรงเรียนที่จัดการเรียนเฉพาะเด็กพิการโดยเฉพาะ ทั้งนี้ในปีการศึกษา 2545 มีจำนวนนักเรียนพิการทั้งสิ้น 164,618 คน ซึ่งยังคงจัดได้เพียงร้อยละ 29.1 เท่านั้น เมื่อเทียบกับจำนวนเด็กพิการในวัยเรียน จำนวน 564,783 คน นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2544 ที่ผ่านมามีพบว่า สามารถขยายบริการได้เพิ่มขึ้น 13,219 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7 ของผู้รับบริการในปีการศึกษา 2544

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการที่ผ่านมานับว่ามี การขยายการดำเนินงานเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีองค์กรรับผิดชอบการดำเนินงานที่ชัดเจน คือ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาเพื่อคนพิการ คนด้อยโอกาส และคนที่มีความสามารถพิเศษของกระทรวงศึกษาธิการ

ซึ่งได้ให้ความสำคัญแก่กลุ่มผู้พิการมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ จึงมีการดำเนินงานที่ก้าวหน้ากว่ากลุ่มอื่น โดยเฉพาะการกำหนดนโยบายการดำเนินการด้านกฎหมาย กฎกระทรวง รวมทั้งกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการ นอกจากนี้ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2545 ยังได้จัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวสำหรับนักเรียนที่พิการ ให้ได้รับเงินอุดหนุนรายหัวเช่นเดียวกับนักเรียนปกติ โดยมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับเด็กพิการอีกด้วย

สำหรับปีการศึกษา 2545 ได้มีการออกระเบียบและประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2546 จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ศูนย์กระจายสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา สนับสนุนครุภัณฑ์ให้แก่โรงเรียนแกนนำการศึกษาพิเศษ และสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสภาพความพร้อมของเด็กพิการ

2) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส

มีการจัดการศึกษาใน 2 รูปแบบคือ รูปแบบโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ และรูปแบบการเรียนรวมในโรงเรียนปกติ อย่างไรก็ตาม นิยามของเด็กด้อยโอกาสที่มีการกำหนดกันนั้นค่อนข้างยากต่อการวินิจฉัยและยังไม่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทำให้ขาดข้อมูลจำนวนเด็กด้อยโอกาสที่เข้ารับบริการจากหน่วยงานต่าง ๆ และข้อมูลในภาพรวมทั้งหมด ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนการจัดการศึกษา นอกจากนี้ ในปีการศึกษา 2545 รัฐได้จัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้แก่เด็กด้อยโอกาสเป็นพิเศษกว่าเด็กปกติทั่วไป รวมทั้งจัดบริการในรูปแบบ-

ที่หลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน การปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ก้นดงเสี่ยงภัย

อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2545 มีนักเรียนด้อยโอกาสที่มีการรวบรวมไว้ รวมทั้งสิ้นจำนวน 1,287,933 คน โดยเป็นนักเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมการศาสนา (ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

3) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ ได้มีความตื่นตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก ภายหลังจากการประกาศใช้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และได้มีการดำเนินงานหลายประการเพื่อรองรับสิทธิทางการศึกษาของผู้ที่มีความสามารถพิเศษ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความสามารถพิเศษขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อสนับสนุนการนำนโยบายและยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนผู้ที่มีความสามารถพิเศษไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

การจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ มี 3 รูปแบบ คือ การจัดตั้งเป็นโรงเรียนเฉพาะทาง การเรียนรวมในโรงเรียนปกติ และการจัดการเรียนการสอนเสริมและการจัดกิจกรรมให้แก่นักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนปกติ โดยโรงเรียนเฉพาะทางที่จัดการศึกษาให้แก่

เด็กกลุ่มนี้มีหลายประเภท ได้แก่ โรงเรียนเฉพาะทาง (ด้านวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ด้านกีฬา ด้านดนตรี ด้านศิลปการแสดง และด้านทัศนศิลป์) ส่วนการเรียนรวมในโรงเรียนปกติ ยังมีโรงเรียนเพียงบางแห่งเท่านั้นที่จัด เช่น โรงเรียนสาธิตบางแห่ง และโรงเรียนที่อยู่ในระหว่างการทดลองนำร่องของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาประมาณ 20 แห่ง โดยมีหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และอื่นๆ ตามหลักการของการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ (Gifted Education) สำหรับการสอนเสริมและจัดกิจกรรมพิเศษในโรงเรียนทั่วไป จะมีการดำเนินงานในรูปแบบโครงการต่างๆ โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบหลายหน่วยงาน นอกจากนี้ นโยบายของรัฐยังได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นอย่างมาก โดยมุ่งให้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด เพื่อสร้างผู้นำในสาขาต่าง ๆ ของประเทศในอนาคต ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการต้องเร่งดำเนินการอย่างจริงจัง แต่ก็ยังมีการปฏิบัติในเรื่องนี้ไม่ชัดเจน

นอกจากนี้หน่วยงานต่างๆได้มีการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ เช่น สวทช. ได้เตรียมการจัดตั้งค่ายวิทยาศาสตร์ถาวรขึ้น เพื่อให้เด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์จากโรงเรียนทั่วประเทศเข้ามาศึกษาหาความรู้ และทำวิจัยด้านวิทยาศาสตร์โดยมีนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยเป็นที่ปรึกษาอย่างใกล้ชิด รวมทั้งมีแหล่งความรู้ที่ทันสมัย

ในส่วนของการศึกษา ได้มีโครงสร้างองค์กรที่ดูแลเรื่องนี้ชัดเจนเกิดขึ้น ได้แก่ กลุ่มการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ อยู่ในสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำหน้าที่เป็นองค์กรส่งเสริมและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ และมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย กฎกระทรวง และประกาศกระทรวง

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความตื่นตัวในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษเพิ่มขึ้น และนักเรียนไทยได้รับความสำเร็จจากการแข่งขันวิชาการโอลิมปิกเพิ่มมากขึ้น แต่เด็กที่มีความสามารถสูงกว่าระดับปกติก็ยังได้รับการพัฒนาไม่มากนัก โดยมีจำนวนเฉลี่ยปีละประมาณ 500 คน

● ปัญหาและอุปสรรค

(1) ยังไม่มีการสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง ทำให้การวางแผนพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษทำได้ยาก และการสำรวจผู้ที่มีความต้องการพิเศษยังประสบปัญหาในการให้นิยามที่จะทำให้สามารถวินิจฉัยได้ถูกต้องตามความเป็นจริงและหลักวิชาการ รวมทั้งยังขาดปัจจัยอื่นๆ รวมถึงเครื่องมือในการสังเกตและตรวจวัดผู้ที่มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ

(2) โรงเรียนเรียนรวมที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ยังขาดความพร้อมในหลายด้านทั้งอาคาร สถานที่ งบประมาณ บุคลากร หลักสูตรและการสอน ความร่วมมือกับชุมชน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ส่วนศูนย์การศึกษาพิเศษที่จัดตั้งขึ้นยังขาดแคลนบุคลากรที่เป็นข้าราชการประจำ ทั้งผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษและข้าราชการครูปฏิบัติการสอน จึงไม่สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

(3) รูปแบบการจัดบริการการศึกษาและความช่วยเหลือทางการศึกษาสำหรับเด็กที่ด้อยโอกาสยังไม่หลากหลายเพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

(4) การสรรหา พัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ แม้จะมีการดำเนินงานบ้างแล้วแต่ยังไม่เป็นระบบ ขาดองค์ความรู้ ขาดบุคลากรที่มีความรู้จริงในการดำเนินงาน และขาดการประสานเชื่อมโยงให้การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงานสอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน ทำให้การส่งเสริมผู้ที่มีความสามารถพิเศษยังดำเนินการได้น้อย

(5) ประชาชนทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจ ในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน ที่มีความสามารถพิเศษ และยังไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องช่วยกันสร้างผู้นำในสาขาต่าง ๆ ให้แก่ประเทศ

1.3 โอกาสในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น

- เป้าหมาย

1) การดำเนินการและการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น

2) สิทธิประโยชน์ในการสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า

1) การดำเนินการและการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น

ในส่วนของการยกร่างกฎกระทรวง จำนวน 4 ฉบับ ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนด คือ ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานประกอบการรูปแบบศูนย์การเรียน คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการร่างกฎกระทรวงทั้ง 2 ฉบับแล้ว ขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ส่วนร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกาครั้งที่ 4 และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยบุคคล องค์กร-

ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองร่างกฎกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ การดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันสังคมอื่น ได้มีการดำเนินงานไปบ้างแล้ว แม้จะยังไม่มีความหมายรองรับ ได้แก่ การจัดการศึกษาโดยครอบครัวที่ใช้วิธีการนำเด็กไปจดทะเบียนไว้ในโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกัน ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 100 ครอบครัวกระจายอยู่ทั่วประเทศ และมีศูนย์ประสานงานการจัดการศึกษาโดยครอบครัวเกิดขึ้น ใช้ชื่อว่า “สถาบันบ้านเรียนไทย” ในส่วนของสถานประกอบการ ก็มีการจัดการศึกษาให้แก่คนงานของตนเองได้อย่างครบวงจร แต่ต้องดำเนินการในรูปของศูนย์การเรียนรู้ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ไม่ต่ำกว่า 100 แห่งเช่นเดียวกัน

2) สิทธิประโยชน์ในการสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำหรับการดำเนินงานในด้านสิทธิประโยชน์จากการสนับสนุนหรือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการยกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. สำหรับผู้สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วเสร็จ และอยู่ระหว่างการดำเนินงานปรับปรุงแก้ไขของคณะทำงานร่วมระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการคลัง ส่วนการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันสังคมอื่น ขณะนี้ยังไม่มีผลการดำเนินงานเนื่องจากกฎกระทรวงที่ให้สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ได้มีการประกาศใช้

- ปัญหาและอุปสรรค

เนื่องจากยังไม่มี การประกาศใช้กฎกระทรวงที่สนับสนุนให้องค์กรต่าง ๆ สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ทำให้องค์กรต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่เป็นไปอย่างไม่คล่องตัว และบางส่วนดำเนินการอย่างไม่เปิดเผยหรือตรงไปตรงมา และไม่สามารถจัดสิทธิประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนดให้กับบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันสังคมอื่นได้

2. การอาชีวศึกษา

- เป้าหมาย

- 1) โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา
- 2) ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอาชีวศึกษา

- ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า

2.1 โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา

ในปีการศึกษา 2545 สถาบันการศึกษาที่จัดการอาชีวศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนมีจำนวนประมาณ 800 แห่ง เป็นสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา จำนวน 413 แห่ง สถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชนจำนวน 349 แห่ง นอกจากนั้นอยู่ในสังกัดหน่วยงานอื่น โดยในปีการศึกษา 2545 มีสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับปวช. เพิ่มขึ้นจากปี 2544 จำนวน 4 แห่ง หากพิจารณาสัดส่วนนักเรียนเข้าใหม่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญสายอาชีพ ในปีการศึกษา 2545 เป็น 61:39 จาก 64:36 ในปีการศึกษา 2544

และเมื่อพิจารณาจำนวนนักศึกษารวมระดับปวช. เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.3 (จาก 592,370 คน ในปี การศึกษา 2544 เป็น 606,075 คน ในปีการศึกษา 2545) ส่วนระดับ ปวส. ลดลงร้อยละ 5 (จาก 430,266 คน ในปีการศึกษา 2544 เหลือ 409,866 คน ในปีการศึกษา 2545) ระดับ ปทส. เพิ่มขึ้นร้อยละ 50 (จาก 1,017 คน ในปีการศึกษา 2544 เป็น 1,545 คน ในปี การศึกษา 2545) และหากเปรียบเทียบอัตราส่วนนักเรียนอาชีวศึกษาเฉพาะระดับปวช. ต่อประชากรวัยเรียน อายุ 15-17 ปี พบว่า ในช่วงปีการศึกษา 2543-2545 มีจำนวนเพิ่มขึ้นแม้ว่าจะไม่มากนัก คือ จากร้อยละ 20.7 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 21.3 ในปีการศึกษา 2545 แต่เมื่อพิจารณาจำนวนนักเรียน-นักศึกษาอาชีวศึกษาในภาพรวมทั้งหมดพบว่า มีแนวโน้มลดลง

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของผู้พิการและเด็กเรียนร่วม-ประเภทอาชีวศึกษา พบว่า ในส่วนของกรมอาชีวศึกษามีผู้พิการประเภทต่าง ๆ เข้าเรียนทั้งในหลักสูตร ปวช. ปวส. และหลักสูตรระยะสั้น ในปีการศึกษา 2545 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 1,303 คน และในสถานศึกษาของเอกชนประเภทการศึกษาสงเคราะห์ จำนวน 33 คน

ในส่วนของโครงการ 9+1, 12+1 ซึ่งให้โอกาสแก่ผู้สำเร็จการศึกษาภาคบังคับหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ว่างงาน และผู้สูงอายุ ได้ฝึกงานอย่างน้อย 1 อาชีพ ในปีการศึกษา 2545 สถาบัน-การอาชีวศึกษาได้ตั้งเป้าหมายการฝึกอบรมไว้ 15,000 คน แต่มีผู้เข้ารับการอบรมประมาณ 18,000 คน ซึ่งผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้งานทำ ภายหลังการเข้ารับการฝึกอบรมประมาณร้อยละ 30

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีนโยบายในการรับนักเรียน นักศึกษาในระดับ ปวช. และปวส. ในปีการศึกษา 2547 จะเปิดรับโดยไม่มี การสอบคัดเลือก แต่จะใช้การทดสอบความถนัดของเด็กแทน เพื่อเป็นการจุดประกายให้เด็กหันไปสนใจเรียนด้านสายอาชีพมากขึ้น โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่า จะให้มีผู้เข้าเรียนในสายอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 70 จากเดิมที่มีเพียงร้อยละ 30 ของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.2 ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอาชีวศึกษา

สถาบันการอาชีวศึกษาที่มีอยู่ทั้งหมด โดยเฉลี่ย มีอำเภอละ 1 แห่ง (จำนวนอำเภอมี 795 อำเภอ เมื่อมิถุนายน 2546) ซึ่งสถานศึกษาของกรมอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ (ยกเว้นวิทยาลัยเกษตรกรรม) ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองหรือในเขตเมืองเช่นเดียวกับสถานศึกษาของเอกชน อย่างไรก็ตาม ได้มีการขยายวิทยาลัยการอาชีพออกไปตามอำเภอต่างๆ แล้วจำนวน 149 แห่ง

ในส่วนของการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปีนั้น ได้มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวแก่นักเรียนอาชีวศึกษาระดับ ปวช. ทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน โดยอุดหนุนแตกต่างกันตามสาขาวิชาที่เรียน เช่น สาขาช่างอุตสาหกรรมในสถานศึกษาของรัฐในระดับ ปวช. ได้รับการจัดสรรจำนวน 4,640 บาท สาขาพาณิชยกรรม 3,040 บาท เป็นต้น และกระทรวงศึกษาธิการจะเสนอการอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีให้อาชีวศึกษาร้อยละ 100

ตารางที่ 2 ข้อมูลนักเรียน/นักศึกษา อาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2543-2545

จำนวนนักเรียน	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
จำนวนนักเรียน/นักศึกษา รวม			
- ปวช.	1,061,710	1,023,792	1,017,595
- ปวส.	438,513	430,266	409,866
- ปวท.	166	139	109
- ปทส.	-	1,017	1,545
อัตราส่วนนักเรียน (ปวช.) :			
ประชากร (15-17 ปี)	20.7	20.4	21.3
สัดส่วนนักเรียนม.ปลายสายสามัญ :			
สายอาชีพ	64:36	66:34	65:35
จำนวนนักเรียนเข้าใหม่			
- ม.4	406,843	404,164	377,559
- ปวช. 1	223,954	227,587	244,993
สัดส่วนนักเรียน ม.4 : ปวช.1	64:36	64:36	61:39

● ปัญหาและอุปสรรค

(1) จำนวนนักเรียน/นักศึกษาอาชีวศึกษามีแนวโน้มลดลง ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ เช่น

1.1) นโยบายการรับนักเรียนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นทุกคนที่ต้องการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สามารถเรียนต่อในโรงเรียนเดิมได้ ทำให้ผู้ปกครองสนับสนุนให้เด็กเรียนต่อสายสามัญตามค่านิยมของสังคมที่นิยมเรียนสายสามัญเพื่อให้ได้ปริญญา โดยไม่คำนึงถึงศักยภาพของเด็ก

1.2) ค่าใช้จ่ายในการเรียนอาชีวศึกษาสูงกว่าการเรียนสายสามัญ ฉะนั้นผู้ที่มีฐานะยากจนจึงไม่นิยมเรียนอาชีวศึกษา

1.3) ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนอาชีวศึกษาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้ผู้ปกครองไม่นิยมให้บุตรหลานเรียนอาชีวศึกษา

(2) ขาดการประสานเชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศกับเป้าหมายการผลิตกำลังคนที่ชัดเจนและต่อเนื่อง สถาบันการศึกษาจึงมุ่งผลิตกำลังคนตามความสามารถของผู้ผลิตมากกว่าการคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้

3. การอุดมศึกษา

● เป้าหมาย

- 1) โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา
- 2) ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษา

● ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า

3.1 โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา

จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ในปีการศึกษา 2545 มีจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 892 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2544 จำนวน 33 แห่ง โดยเป็นสถาบันสังกัดกระทรวง-ศึกษาธิการ จำนวน 689 แห่ง ทบวงมหาวิทยาลัย 78 แห่ง กระทรวง-การท่องเที่ยวและกีฬา (วิทยาลัยพลศึกษา) 17 แห่ง กระทรวง-วัฒนธรรม (กรมศิลปากร) 4 แห่ง และการศึกษาเฉพาะทางอีก

104 แห่ง ซึ่งในจำนวนสถาบันอุดมศึกษาทั้งหมดเป็นสถานศึกษาของรัฐจำนวน 516 แห่ง เอกชน 376 แห่ง

นอกจากนี้ ยังได้มีการเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสและมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติแจ้งให้ทราบว่าเป็นที่เห็นชอบในหลักการ แต่การหลอมรวมต้องไม่ขัดกับปรัชญาการศึกษาและภารกิจของสถาบันการศึกษาเดิม และไม่เห็นด้วยกับการถ่ายโอนวิทยาลัยพยาบาลของ 2 จังหวัดไปหลอมรวม แต่ให้จัดในรูปแบบเครือข่าย และได้ส่งร่างพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยทั้งสองเสนอคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะได้แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบเพื่อพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และจะได้นำเสนอคณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยที่จังหวัดนครพนมและจังหวัดนราธิวาสต่อไป

เมื่อพิจารณาอัตราการเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระดับอุดมศึกษา พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 36.8 ในปีการศึกษา 2544 เป็นร้อยละ 39.5 ในปีการศึกษา 2545 และเมื่อพิจารณาอัตราส่วนนักศึกษาอุดมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 18-21 ปี พบว่า ประชากรกลุ่มอายุ 18-21 ปี เข้าเรียนระดับอุดมศึกษามากขึ้น คือ อัตราส่วนดังกล่าวเพิ่มจากร้อยละ 26.1 ในปีการศึกษา 2544 เป็นร้อยละ 27.4 ในปีการศึกษา 2545

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนนักศึกษารวมในระดับอุดมศึกษา ในช่วงปีการศึกษา 2543-2545 พบว่า มีจำนวนเพิ่มขึ้น

จาก 1,797,840 คนในปีการศึกษา 2543 เป็น 1,976,234 คนในปีการศึกษา 2545 โดยเพิ่มในระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ส่วนระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมีจำนวนลดลงจาก 470,002 คนในปีการศึกษา 2543 เหลือ 437,351 คนในปีการศึกษา 2545 และหากพิจารณาเฉพาะนักศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรี ในปีการศึกษา 2545 จำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทไม่จำกัดรับมีจำนวนมากกว่าประเภทจำกัดรับ ประมาณ 3 เท่า และจำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ก็มีมากกว่าจำนวนนักศึกษาในสถาบันประเภทจำกัดรับด้วย และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ (ประเภทจำกัดรับ) : สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในปีการศึกษา 2545 เป็น 47:53 ส่วนในระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในระดับปริญญาโทในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

สำหรับโอกาสของผู้ที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนอุดมศึกษา ในส่วนของผู้พิการ หน่วยงานต่างๆ ได้ดำเนินงานดังนี้ ทบวงมหาวิทยาลัย ได้ดำเนินโครงการศิลปะการพัฒนาคิดสร้างสรรค์สำหรับคนพิการ จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้วยสื่ออิเล็กทรอนิกส์แห่งชาติ และศูนย์วิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษแบบการเรียนร่วมสำหรับเด็กออทิสติกในมหาวิทยาลัยต่างๆ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้รับนักศึกษาพิการเข้าศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้อัลติการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกให้กับนักศึกษาพิการ นอกจากนี้ ยังมีวิทยาลัยราชสุดา

มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาที่เป็นคนพิการทางด้าน-
หู เข้าศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาทฤษฎีทฤษฎีศึกษา

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนา
ระบบบริการสวัสดิการให้แก่บัณฑิตนักศึกษาศึกษาพิการระดับอุดมศึกษาใน-
สถาบันอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พบว่า
มีบัณฑิตนักศึกษาศึกษา พิการ ปีการศึกษา 2546 ทั้งสิ้น 279 คน อยู่ในสถาบัน-
อุดมศึกษาของรัฐ 200 คน เอกชน 9 คน สถาบันราชภัฏ 50 คน
และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 20 คน โดยสถาบันอุดมศึกษา
ร้อยละ 71 มีนโยบายที่จะให้ความเสมอภาคและเปิดโอกาสทางการ-
ศึกษาแก่ผู้พิการทุกคนสามารถสมัครเข้าเป็นนักศึกษาได้โดยความ-
พิการนั้นไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา แต่ยังไม่ได้มีการกำหนด
แนวทางและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการรับนักศึกษาพิการเข้าศึกษา-
ต่อ และยังไม่มีการจัดบริการสวัสดิการรองรับ องค์กรใดก็ตาม ได้มีการ-
จัดสัมมนา เรื่อง แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการ-
สวัสดิการสำหรับนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 11
กันยายน 2546 เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและกระตุ้นให้สถาบัน
อุดมศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญอันจะนำไปสู่การพัฒนา ระบบ-
บริการสวัสดิการให้เอื้อต่อการพัฒนานิสิตนักศึกษาศึกษาพิการในสถาบัน-
อุดมศึกษา

ในส่วนของผู้มีความสามารถพิเศษ ทบวงมหาวิทยาลัยได้
ดำเนินโครงการส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษให้มีวิสัยทัศน์ โดยการ-
จัดการศึกษาดูงานต่างประเทศให้แก่ผู้มีความสามารถพิเศษ และเปิด-

โอกาสให้นักศึกษาในสาขาเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจ บริหารรัฐกิจ วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน สมัครเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ทั้งนี้ ได้คัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการแล้ว จำนวน 90 คน แบ่งเป็น 3 รุ่นๆ ละ 30 คน และในปีงบประมาณต่อไปจะคัดอีก 3 รุ่น รวมเป็น 6 รุ่น

นอกจากนี้ ยังมีการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะจังหวัดที่เป็นจุดเร่งด่วนในการพัฒนา เพื่อลดการเข้ามาศึกษาต่อในส่วนกลาง รวมทั้งมีการตั้งวิทยาลัยชุมชนในจังหวัดที่ไม่มีสถาบันอุดมศึกษา

ในส่วนของการดำเนินงานด้านนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ได้จัดทำยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย ซึ่งอยู่ระหว่างการนำเสนอคณะรัฐมนตรี โดยมียุทธศาสตร์ประการหนึ่งเป็นยุทธศาสตร์การผลิตกำลังคนและกระจายโอกาสอุดมศึกษาเพื่อขยายปริมาณการผลิตกำลังคน โดยเฉพาะสาขาที่ขาดแคลนและการกระจายโอกาสการเข้าถึงอุดมศึกษาแก่ประชาชน ตามความรู้ความสามารถ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะแก่กลุ่มผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจ

สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีฐานะยากจน นอกจากมหาวิทยาลัยต่างๆ จะจัดสรรทุนการศึกษาให้นักศึกษาแล้ว รัฐได้จัดสรรเงินเพื่อกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาปีละ

ประมาณ 22,000 ล้านบาท ซึ่งมีผู้กู้ยืมไปเป็นจำนวนมาก

ในส่วนของสถาบันราชภัฏ พ.ร.บ.มหาวิทยาลัยราชภัฏ ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ขอขยายเวลาการพิจารณาออกไปเป็นกรณีพิเศษอีก 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ 19 ต.ค. 2546 คาดว่าจะมีผลบังคับใช้ในปลายปี 2546 นี้ ทั้งนี้จะจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลางระหว่างสถาบันราชภัฏทั้ง 41 แห่งขึ้น เพื่อให้สถาบันราชภัฏใช้ทรัพยากรการศึกษาและทำวิจัยร่วมกัน และเมื่อเป็นมหาวิทยาลัยแล้ว จะมุ่งเน้นการจัดอุดมศึกษาในสายปฏิบัติการและเทคโนโลยี เพื่อให้ความรู้และพัฒนาอาชีพและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น โดยดึงภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมเป็นเครือข่ายจัดการศึกษา

3.2 ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษา

จากรายงานการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา และรายงานสถานภาพการกระจายของสถาบันอุดมศึกษาและแนวทางการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในอนาคต พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทั้งหมด ซึ่งรวมทั้งสถาบันหลัก วิทยาเขต และศูนย์วิทยบริการ/ศูนย์วิทยพัฒนา มีจำนวนทั้งสิ้น 1,002 แห่ง โดยกรุงเทพมหานครมีจำนวนสถาบันสูงสุดถึง 277 แห่ง แต่เมื่อพิจารณาการกระจายตามภูมิภาคย่อย (เขต) จำนวน 10 เขต ตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าการกระจายตัวค่อนข้างเท่าเทียมกันในแต่ละภูมิภาค

นอกจากนี้ จากรายงานการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา ได้นำเสนอผลการศึกษาในเรื่องความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสนใจเรียนต่อ และต้องการเรียนต่อในระดับปริญญามากกว่าอนุปริญญา และต้องการเรียนสถาบันอุดมศึกษาประเภทจำกัดรับมากกว่าสถาบันอุดมศึกษาไม่จำกัดรับ รวมทั้งต้องการเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ในจังหวัดของตน หรือจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน นอกจากนี้ จากการศึกษาดังกล่าว พบว่า อุปสรรคที่ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาต่อประการแรก คือ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว รองลงมาคือ ความรู้พื้นฐานในวิชาสามัญของตนไม่ดีพอ และส่วนน้อยคือ สถาบันการศึกษาอยู่ไกลภูมิลำเนา

จากข้อมูลเกี่ยวกับภาวะการทำงานของบัณฑิตปีการศึกษา 2544 พบว่า บัณฑิตที่ทำงานอยู่ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล เป็นบัณฑิตที่ภูมิลำเนาบิดา มารดา อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล คือร้อยละ 46.63 นอกจากนี้ ในแผนพัฒนาการอุดมศึกษาระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ยังได้มีการกำหนดสัดส่วนของนักศึกษาใหม่ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประเภทจำกัดรับ ให้มาจากครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกร และรับจ้างไม่น้อยกว่าร้อยละ 16 และร้อยละ 8

ตารางที่ 3 จำนวนสถาบันอุดมศึกษาแยกตามสังกัด ปีการศึกษา 2545

จำนวนสถาบัน	รวม	ต่ำกว่าปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่าปริญญาตรี
รวมทั้งหมด	892	646	208	66
กระทรวงศึกษาธิการ	689	607	113	16
รัฐ	367	285	113	16
เอกชน	322	322	-	-
ทบวงมหาวิทยาลัย	78	5	77	50
รัฐ	24	5	23	23
เอกชน	54	-	54	27
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	17	-	-	-
กระทรวงวัฒนธรรม	4	-	-	-
กระทรวงอื่น ๆ (การศึกษาเฉพาะทาง)	104	-	-	-

หมายเหตุ : จำนวนสถาบันจำแนกตามระดับการศึกษามีการนับซ้ำเนื่องจากบางแห่งเปิดสอนมากกว่าหนึ่งระดับ

**ตารางที่ 4 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามระดับ/
สังกัด ปีการศึกษา 2543-2545**

จำนวนนักศึกษา	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
นักศึกษารวม	1,797,840	1,872,207	1,976,234
ต่ำกว่าปริญญาตรี	470,002	462,187	437,351
- กระทรวงศึกษาธิการ	456,415	444,863	407,616
- ทบวงมหาวิทยาลัย	13,587	17,324	13,861
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	-	-	14,594
- กระทรวงวัฒนธรรม	-	-	1,280
ปริญญาตรีและสูงกว่า	1,327,838	1,410,000	1,538,883
ปริญญาตรี		1,232,215	1,294,561
1,400,266		- ทบวงมหาวิทยาลัย	994,240
1,046,501	1,122,065		
- - รัฐ 803,590	834,278	883,442	
- -- เอกชน	190,650	212,223	238,623
- กระทรวงศึกษาธิการ	237,975	248,060	272,611
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	-	-	4,975
- กระทรวงวัฒนธรรม	-	-	615
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	2,615	2,324	5,793
- ทบวงมหาวิทยาลัย	2,456	2,015	4,087
- กระทรวงศึกษาธิการ	159	309	1,706
ปริญญาโท	89,818	108,055	126,611
- ทบวงมหาวิทยาลัย	89,563	107,825	126,154
- -	รัฐ	78,757	96,275
114,112		--	เอกชน
10,806	11,550		
- กระทรวงศึกษาธิการ	255	230	457
ปริญญาเอก	3,190	5,080	6,213
- ทบวงมหาวิทยาลัย	3,190	5,080	6,213
- -	รัฐ	3,091	5,043

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. สถิติการศึกษาแห่งชาติ. ปีการศึกษา 2539-2543.
 6,136 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.
 3777 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.

● **ปัญหาและอุปสรรค**

- (1) การผลิตกำลังคนในระดับอุดมศึกษายังดำเนินการตามความพร้อมของสถาบัน ขาดการเชื่อมโยงกับความต้องการกำลังคนของประเทศ และขาดการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการจ้างงานในตลาด
- (2) การเสนอให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายอุดมศึกษาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยสะท้อนต้นทุนการผลิตบัณฑิตที่แท้จริงนั้น อาจเป็นผลให้ผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีขาดโอกาสในการเข้าเรียนอุดมศึกษามากขึ้น
- (3) การตั้งถิ่นฐานของนักเรียนเป็นปัญหาประการหนึ่งที่ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา

4. การศึกษาตลอดชีวิต

● **เป้าหมาย**

- 1) โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 2) โอกาสในการศึกษาต่อเนื่องและเพิ่มพูนประสบการณ์
- **ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า**

4.1 โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

รัฐและภาคเอกชนได้จัดบริการแหล่งเรียนรู้ซึ่งมีหลากหลาย เช่น อุทยานการศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติ ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น นอกเหนือจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีอยู่แล้ว เช่น วัด ตลาด หรือแหล่งชุมชนชาวบ้าน

จากข้อมูลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ในช่วง 6 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2546 (ตุลาคม 2545-มีนาคม 2546) ได้จัดบริการโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ของชุมชนโดยให้บริการที่ห้องสมุดประชาชนทุกประเภท จำนวน 900 แห่ง และเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ดำเนินการให้บริการที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านจำนวน 35,442 แห่ง สนับสนุนและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีศักยภาพเป็นห้องสมุดประชาชนตำบล ให้ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดสำรวจแหล่งความรู้ในชุมชนเพื่อจัดทำทำเนียบแหล่งการเรียนรู้

ในส่วนของกรุงเทพมหานครก็ได้ดำเนินการจัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้ 3 ชุด เพื่อเป็นคู่มือครูในการจัดกิจกรรมให้นักเรียน รวมทั้งเก็บรวบรวมรายละเอียดและจัดทำทำเนียบของแหล่งเรียนรู้ในเขต กทม. และปริมณฑล ซึ่งมีประมาณ 600 แห่ง

ในภาคเรียนที่ 2 ของปีการศึกษา 2546 สำนักการศึกษาจะให้ความสำคัญกับการสร้าง “ลักษณะนิสัยแห่งการเรียนรู้” ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกระดับชั้น โดยใช้ห้องสมุดของโรงเรียนเป็นจุดพลังที่สำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ ทุกโรงเรียนจะต้องพัฒนาห้องสมุด ทั้งด้านกายภาพ และการจัดกิจกรรมซึ่งมาจากความคิดริเริ่มของกลุ่มบุคคลในโรงเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้ห้องสมุดโรงเรียนเป็นทั้งแหล่งเรียนรู้ที่ให้ทั้งสาระความรู้ และช่วยให้ผู้เรียนนอกระบบการศึกษาในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ด้วย

นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและหอสมุด-

แห่งชาติรวบรวมรายชื่อหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ เพื่อนำมาแยกประเภทให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ส่วนราชการเห็นคุณค่า ประโยชน์ และความสำคัญของสื่อที่เผยแพร่ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและสนับสนุนให้มีการใช้สื่อของส่วนราชการเพื่อการเรียนรู้ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ก็สนับสนุนโครงการวิจัยการศึกษาทางเลือก : ฐานข้อมูลและการวิเคราะห์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ประการหนึ่งเพื่อจัดทำฐานข้อมูลทะเบียน ชุมชน กลุ่ม องค์กร กิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ที่มีอยู่ในขอบข่ายการศึกษาทางเลือกของภาคเอกชนทั่วประเทศ

● ปัญหาและ/อุปสรรค

(1) ขาดการจัดระบบ การจัดหมวดหมู่แหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นของรัฐและของชุมชน เท่าที่เป็นอยู่เป็นลักษณะต่างคนต่างทำ นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ของรัฐ (ห้องสมุดในโรงเรียน ในสถาบันการศึกษา) ยังไม่เปิดกว้างให้คนทั่วไปเข้าไปใช้บริการได้อย่างสะดวก ยังติดคำว่า “สถานที่ราชการห้ามเข้า”

(2) ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบในการส่งเสริมสนับสนุนการดำรงอยู่ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

4.2 โอกาสในการศึกษาต่อเนื่องและเพิ่มพูนประสบการณ์

1) สภาพการจัดและโอกาสในการรับบริการ

การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการศึกษาในระบบซึ่งเป็นการศึกษาที่มีรูปแบบและระบบแบบแผนชัดเจน มีการ-

กำหนดวัตถุประสงค์ หลักสูตร วิธีการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผลที่แน่นอน ซึ่งได้นำเสนอไว้ในส่วนของการศึกษาระดับ/ประเภทต่าง ๆ

สำหรับการจัดบริการการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รายงานการศึกษาเรื่องการปฏิรูปการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยซึ่งจัดทำโดย คณะทำงานด้านการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ได้สรุปสภาพการจัดการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ดังนี้

- การศึกษาจากระบบจัดได้ในปริมาณมากพอสมควร แต่ยังไม่สามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้ทั้งหมด

- การศึกษาตามอัธยาศัย ไม่มีการวางแผนในการให้บริการให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพ (ปริมาณคือ จัดให้แก่บุคคลทุกกลุ่มอายุ ทุกพื้นที่ คุณภาพคือ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่จะพัฒนาบุคคลให้เหมาะสมกับช่วงอายุนั้นๆ ให้สามารถมีอาชีพที่เหมาะสม สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม)

- การวางแผนจัดการศึกษาให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต จะต้องให้ความสำคัญกับการแบ่งช่วงวัยของบุคคล เพื่อจัดกิจกรรมการศึกษาให้เหมาะสมกับช่วงวัยนอกเหนือไปจากการจัดการศึกษาในมิติของรูปแบบการศึกษาเท่านั้น

จากข้อมูลสถิติของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ในปีการศึกษา 2543-2545 จำนวนนักศึกษาที่เข้ารับ-

บริการการศึกษานอกระบบมีจำนวนเพิ่มขึ้น จาก 3,709,779 คนในปีการศึกษา 2543 เป็น 4,104,517 คน ในปีการศึกษา 2545

เมื่อพิจารณาการให้บริการการศึกษานอกระบบ มีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรธุรกิจเอกชน สถานประกอบการ รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาบางแห่ง สำหรับกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานดังกล่าว ในช่วงปีการศึกษา 2543-2545 ได้กำหนดเป้าหมายในการให้บริการในส่วนของการศึกษาพื้นฐานสำหรับผู้อยู่นอกระบบโรงเรียนไว้จำนวน 1,082,000 คน ซึ่งได้มีผู้ลงทะเบียนไว้จำนวน 841,058 คน คิดเป็นร้อยละ 77.72 ในส่วนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ มีจำนวนผู้ขอเข้ารับบริการ 693,000 คน แต่สามารถดำเนินการได้ 80,322 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 11.59 การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะตลอดชีวิต มีจำนวนผู้ขอเข้ารับบริการ จำนวน 820,000 คน สามารถดำเนินการได้ 139,042 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.96 และกำหนดเป้าหมายสำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ จำนวน 187,800 คน ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยภูเขา และชาวไทยมุสลิมใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแรงงานต่างด้าว

นอกจากนี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียนยังร่วมมือกับกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และบริษัทบิกซีซูเปอร์เซ็นเตอร์ จำกัด (มหาชน) เปิด “โรงเรียนในสถานประกอบการ” ถึง 34 แห่งทั่วประเทศ ซึ่งจะจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบครบวงจร เปิดสอนตั้งแต่ระดับประถม-ปริญญาตรี ให้แก่ผู้ที่พลาดหวังและขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน โดย-

เฉพาะพนักงานของห้างและบุคคลทั่วไป อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของการให้บริการ เพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานให้สูงขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการร่วมกับกระทรวงยุติธรรม ได้ลงนามในข้อตกลงความร่วมมือให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนในสถานพินิจให้ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมสุขภาพ การจัดการศึกษา พัฒนาอาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ โดยให้กรมการศึกษานอกโรงเรียน สนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนทั้งสายสามัญและอาชีพที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน รวมทั้งการเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้ศึกษาต่อได้ในอนาคต และให้กรมอาชีวศึกษาจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น และปวช. โดยมีการเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้เพื่อศึกษาต่อในอนาคต และให้กรมอาชีวศึกษาจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้น และปวช. โดยมีการเทียบโอนหน่วยการเรียนรู้เพื่อศึกษาต่อในอนาคต และให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมการเรียนการสอนสายสามัญ ขณะนี้กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำลังวางแผนนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมาพัฒนาสร้างหลักสูตรใหม่สำหรับใช้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบ

● ปัญหาและอุปสรรค

(1) ความไม่เข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาและการจัดการศึกษานอกระบบทำให้การจัดบริการและโอกาสในการเข้าถึงบริการมีไม่มากเท่าที่ควร

(2) การจัดการศึกษานอกระบบส่วนใหญ่จัดและควบคุมโดยรัฐ และภาครัฐเองก็ไม่ไว้วางใจให้ส่วนอื่นๆ ของสังคมเข้ามามีส่วน-

ร่วมให้บริการด้วย

(3) การให้บริการยังไม่ครอบคลุมเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากร ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะไม่มีการบันทึกข้อมูลผู้รับบริการ รวมทั้งขีดความสามารถในการให้บริการมีจำกัด

2) การเทียบโอนผลการเรียนรู้

(1) การเทียบโอนผลการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย

ในปี 2546 (วันที่ 21 เมษายน 2546) ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและประเภทของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงว่าด้วยการแบ่งระดับและการเทียบระดับการศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2546 เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการเทียบโอนผลการศึกษา ส่วนทบวงมหาวิทยาลัยได้ออกประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง ข้อนำเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญา และประกาศเรื่อง หลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2545

จากการสำรวจผลการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญาของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน จำนวน 27 แห่ง พบว่า มีการดำเนินการแล้ว ทั้งการเทียบระดับ การเทียบวิชาเรียน และโอนหน่วยกิต ระหว่างการศึกษาในระบบ ซึ่งมีผู้ขอรับเทียบโอนผลการเรียนทั้งระดับปริญญาและระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2545 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2544 สำหรับผู้ที่ได้

รับเทียบโอนผลการเรียนก็มีอัตราสูงกว่าร้อยละ 80 ทั้งระดับปริญญาและระดับบัณฑิตศึกษา

ส่วนการเทียบโอนความรู้และการให้หน่วยกิตจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าสู่การศึกษาในระบบนั้น แม้จะมีสถานศึกษาเปิดให้บริการแล้วแต่ยังมีผู้มาขอรับบริการน้อยมาก

ในเรื่องของการโอนย้ายหน่วยกิตไปมาระหว่างมหาวิทยาลัยนั้น ขณะนี้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดล ได้มีความร่วมมือทางวิชาการ โดยมหาวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง ได้แก้ไขระเบียบต่างๆ เพื่อให้บัณฑิตสามารถโอนย้ายหน่วยกิตไปมาระหว่าง 2 มหาวิทยาลัยได้ แต่การโอนย้ายจะต้องเป็นแบบที่ตัวนิสิต/นักศึกษาจะต้องลงทะเบียนไว้ในสถานศึกษาของตนเอง และเมื่อเรียนจบเรียบร้อยแล้ว ก็โอนวิชาเหล่านั้นกลับมาที่สถาบันเดิมของแต่ละคน แต่ข้อจำกัดของการโอนย้ายนี้ไม่สามารถทำได้ทุกคณะ ทุกสาขาวิชา จะกระทำได้เป็นบางวิชาที่ต่างยอมรับในมาตรฐานการเรียนการสอนของกันและกัน

(2) การเทียบโอนผลการเรียนรู้จากการฝึกอาชีพและประสบการณ์การทำงาน

หลายหน่วยงานได้ส่งเสริมและดำเนินการเทียบโอนในเรื่องดังกล่าวแล้ว เช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้ดำเนินการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ให้กลุ่มเป้าหมายเฉพาะได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น แรงงานไทยที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ จากกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และทหารกอง

ประจำการ เป็นต้น ส่วนทบวงมหาวิทยาลัย ได้จัดทำเกณฑ์เทียบโอนมาตรฐานวิชาและวิชาชีพในบางสาขา เช่น คนตรีไทย คอมพิวเตอร์ และศิลปะผ้าไทย เป็นต้น นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน และกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้ดำเนินการโครงการนำร่องรับรองประสบการณ์จากการทำงานของแรงงานไทย ซึ่งขณะนี้ มีผู้ผ่านการทดสอบได้ใบรับรองแล้วจำนวน 40 คน

● ปัญหาและอุปสรรค

(1) การเทียบโอนผลการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ยังขาดการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน

(2) การให้บริการเทียบโอนผลการศึกษาล่าช้า เนื่องจากต้องหาคำอธิบายรายวิชา และบางสถาบันต้องให้คณะ/สาขาวิชาพิจารณา ซึ่งสถานศึกษาบางแห่งไม่รับเทียบโอนให้ หากไม่สามารถหาคำอธิบายดังกล่าวได้

(3) สถาบันบางแห่งไม่ประสงค์จะรับโอน เพราะไม่ต้องการเพิ่มภาระและเพิ่มจำนวนผู้เรียน นอกจากนี้ สถาบันบางแห่งให้เหตุผลว่าการเรียนในระดับอุดมศึกษามีระบบสอบคัดเลือกกลาง ซึ่งมีการจัดลำดับตามคะแนน จึงเห็นว่าไม่เป็นการยุติธรรมที่ผู้ที่สอบคัดเลือกได้ในสถาบันที่มีคะแนนต่ำกว่าจะขอโอนย้ายไปยังสถาบันที่มีคะแนนสูงกว่า (เมื่อตอนสอบเข้า) โดยการขอเทียบโอน

(4) มีความยุ่งยากในการเทียบประสบการณ์ เช่น การเทียบวิชาประสบการณ์ เมื่อเทียบเป็นหน่วยกิตรายวิชาตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา

5. สรุปผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้าด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

จากการวิเคราะห์ผลสำเร็จของการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา โดยใช้ตัวชี้วัดความสำเร็จและเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ในบทที่ 2 ซึ่งได้กำหนดตัวชี้วัดและความก้าวหน้าไว้ 4 ด้าน คือ 1) กระบวนการ/ขั้นตอน (Stage of development) 2) ระยะเวลา (Timeframe) 3) ผลผลิต (Output) เชิงปริมาณ (Quantity) และเชิงคุณภาพ (Quality) และ 4) ความสอดคล้อง (Relevance) และแบ่งเกณฑ์การประเมินออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ก้าวหน้าน้อย ระดับที่ 2 ก้าวหน้าปานกลาง และระดับที่ 3 ก้าวหน้ามาก สรุปผลการประเมินได้ดังนี้

ตารางสรุปผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า ด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

ระดับความก้าวหน้า

1 : ก้าวหน้าน้อย 2 : ก้าวหน้าปานกลาง 3 : ก้าวหน้ามาก

ประเด็นการประเมิน	ระดับความก้าวหน้า			เหตุผลประกอบการประเมิน
	1	2	3	
1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน				
1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยเรียนโดยทั่วไป 1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาระดับปฐมวัย (การเตรียมความพร้อมเด็กอายุ 3-5 ปี) 2) โอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ (ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น) 3) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย			☐ ☐ ☐	- เด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อมร้อยละ 90.6 ของประชากรกลุ่มอายุ (แต่ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพ) - อัตราส่วนผู้เรียนต่อประชากรกลุ่มอายุ (6-14 ปี) เท่ากับร้อยละ 97.3 - อัตราส่วนผู้เรียนต่อประชากรกลุ่มอายุ (15-17 ปี) เท่ากับร้อยละ 60.1
1.2 โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่มีความต้องการพิเศษ 1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กพิการ			☐	- มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวเป็นพิเศษให้แก่เด็กพิการ - มีการออกกระเปาะและประกาศใช้-

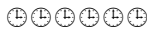
ประเด็นการประเมิน	ระดับความก้าวหน้า			เหตุผลประกอบการประเมิน
	1	2	3	
<p>2) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กด้อยโอกาส</p> <p>3) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ</p>				<p>ระบุว่าด้วยกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2546</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดสรรเงินอุดหนุนให้ศูนย์กระจายสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษา - สนับสนุนครุภัณฑ์ให้โรงเรียนแกนนำการศึกษาพิเศษ - สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบสภาพความพิการ - มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวเป็นพิเศษให้แก่ผู้ด้อยโอกาส - จัดบริการในรูปแบบที่หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน - ปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่กั้นดารเสี่ยงภัย - มีการตั้งคณะอนุกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความสามารถพิเศษ - มีการดำเนินการโครงการนำร่องการเรียนรวมในโรงเรียนปกติ - ยังไม่มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม
<p>1.3 โอกาสในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม และสถาบันสังคมอื่น</p> <p>1) การประกาศใช้กฎกระทรวง</p>				

ประเด็นการประเมิน	ระดับความก้าวหน้า			เหตุผลประกอบการประเมิน
	1	2	3	
<p>ว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ● ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานประกอบการรูปแบบศูนย์การเรียนรู้ ● ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาโดยบุคคลองค์กร ชุมชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น ● ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. <p>2) สิทธิประโยชน์ในการสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ..... ● การจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 	<p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p>	<p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p>	<p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p> <p>☐</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อยู่ระหว่างการพิจารณาของ กฤษฎีกา - มีการจัดการศึกษาโดยครอบครัวบ้างแล้ว - อยู่ระหว่างการพิจารณาของ กฤษฎีกา - มีสถานประกอบการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่คนงานบ้างแล้ว - อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองร่างกฎกระทรวงของกระทรวงศึกษาธิการ - อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองฯ คณะที่ 4 - อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี คณะที่ 4 - ยังไม่มีการดำเนินการเนื่องจากยังไม่มีการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นการประเมิน	ระดับความก้าวหน้า			เหตุผลประกอบการประเมิน
	1	2	3	
2. การอาชีวศึกษา				
2.1 โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา		☐		<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสถานศึกษาอาชีวศึกษาระดับ ปวช. เพิ่มขึ้นทั้งของรัฐและเอกชน - จำนวนนักเรียน นักศึกษา หลักสูตร ปวช. มีจำนวนเพิ่มขึ้น ส่วนระดับ ปวส. และ ปวท. มีจำนวนลดลง - อัตราส่วนนักเรียนอาชีวศึกษา : ประชากรเพิ่มขึ้นกว่าปีที่แล้ว - นักเรียน ม.ปลายสายอาชีพ มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดยเปรียบเทียบกับสายสามัญ
2.2 ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอาชีวศึกษา	☐			<ul style="list-style-type: none"> - คนพิการมีโอกาสเรียนอาชีวศึกษา - จำนวนสถานศึกษาโดยเฉลี่ยอำเภอละ 1 แห่ง แต่มีการกระจุกตัวของสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนในเขตเมือง - วิทยาลัยการอาชีพที่กระจายออกตามอำเภอต่างๆ ยังไม่ได้รับความนิยมและยังขาดความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในสาขาที่เป็นความต้องการของผู้เรียน - ยังมีความแตกต่างในเรื่องคุณภาพของสถานศึกษา
3. การอุดมศึกษา				
3.1 โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา		☐		<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น - อัตราส่วนนักศึกษา (จำกัดรับ) : ประชากร ดีกว่าปีที่แล้ว

ประเด็นการประเมิน	ระดับความก้าวหน้า			เหตุผลประกอบการประเมิน
	1	2	3	
				<ul style="list-style-type: none"> - สัดส่วนนักศึกษาภาครัฐ: เอกชน มีแนวโน้มดีขึ้น (เอกชนร่วมจัด ในสัดส่วนที่มากขึ้น) - จำนวนนักศึกษารวมทั้งหมดเพิ่มขึ้น ประชากรมีโอกาสเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากขึ้น - เปิดโอกาสให้ผู้พิการบางประเภท ได้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา และมีกิจกรรมต่างๆ เพื่อรองรับ นักศึกษาที่พิการ - มีโครงการขยายโอกาสทางการ อุดมศึกษา และจัดตั้งวิทยาลัย ชุมชน
<p>3.2 ความเสมอภาคในการเข้าถึง บริการการอุดมศึกษา</p> <ul style="list-style-type: none"> - การกระจายตัวของสถาบัน อุดมศึกษา - โอกาสของผู้ด้อยฐานะทาง เศรษฐกิจ 	☐	☐		<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษาทั้งหมดกระจายตัว ค่อนข้างเท่าเทียมกันในแต่ละเขต (เขตพัฒนา สศช.) แต่มีการกระจุกตัวในกรุงเทพมหานคร - ผู้มีฐานะดีกว่ามีโอกาสเข้าเรียนได้มากกว่า แม้มีทุนการศึกษาและ กองทุนให้กู้ยืมก็ยังไม่ทั่วถึง
4. การศึกษาตลอดชีวิต				
4.1 โอกาสในการเข้าถึงแหล่ง เรียนรู้ตลอดชีวิต	☐			<ul style="list-style-type: none"> - มีความพยายามในการส่งเสริม แต่ การจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างดำเนินการ

ประเด็นการประเมิน	ระดับความก้าวหน้า			เหตุผลประกอบการประเมิน
	1	2	3	
<p>4.2 โอกาสในการศึกษาต่อเนื่อง และเพิ่มทุนประสบการณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - สภาพการจัดและโอกาสในการรับบริการ - การเทียบโอน 		☐	☐	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้รับบริการเพิ่มขึ้นแต่ยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ส่วนด้านคุณภาพยังไม่พัฒนาให้มีความหลากหลายและนำเทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร - มีการประกาศใช้กฎกระทรวงและประกาศทบวงฯ ที่เกี่ยวข้อง - มีการดำเนินการเทียบโอนในสถาบันอุดมศึกษาบ้างแล้ว ส่วนบางสถาบันอยู่ระหว่างจัดทำ/ปรับ กฎ/ระเบียบเพื่อเตรียมให้บริการเทียบโอน - มีการออกใบรับรองประสบการณ์จากการทำงานของแรงงาน



บทที่ 4

สรุปและอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาในระดับและประเภทต่าง ๆ คือ 1) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) โอกาสและความเสมอภาคทางการอาชีวศึกษา 3) โอกาสและความเสมอภาคทางการอุดมศึกษา และ 4) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาตลอดชีวิต สามารถสรุปและอภิปรายผล รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. สรุปและอภิปรายผลด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 โอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไป (3-17 ปี)

ในเชิงปริมาณนับว่าสามารถดำเนินการได้ในระดับมาก โดยในปีการศึกษา 2545 เด็กปฐมวัยได้รับการเตรียมความพร้อมค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 90.6 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี และระดับการศึกษาภาคบังคับ มีผู้เข้าเรียนคิดเป็นร้อยละ 97.3 ของ

ประชากรกลุ่มอายุ 6-14 ปี โดยในระดับประถมศึกษาที่มีผู้เข้ารับบริการคิดเป็นร้อยละ 104.8 ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เข้ารับบริการคิดเป็นร้อยละ 82.2 ของประชากรกลุ่มอายุเดียวกัน ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้นว่ามีความก้าวหน้าในระดับปานกลาง โ ด ย ม ผู้เข้าเรียนคิดเป็นร้อยละ 60.1 ของประชากรกลุ่มอายุ 15-17 ปี และมีสัดส่วนของนักเรียนสายสามัญต่อสายอาชีพ 64.5 : 35.5

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนไทยที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไปจะดำเนินการได้มาก แต่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ครบร้อยเปอร์เซ็นต์ โดยเฉพาะแผนการรับผู้เรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2545 เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2546 ยังต่ำกว่าที่ควรจะเป็นประมาณร้อยละ 3 นอกจากนี้ สัดส่วนของผู้เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับประชากรในกลุ่มอายุเดียวกัน ส่วนอัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีอัตราที่สูง กล่าวคือ ในปีการศึกษา 2544 มีนักเรียนที่ออกกลางคันในสังกัด สปช. และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 0.66 และ 2.19 ตามลำดับ ทั้งนี้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีอัตราการออกกลางคันมากที่สุด สาเหตุเนื่องมาจากการอพยพตามผู้ปกครอง ฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว และต้องหาเลี้ยงครอบครัวตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดูแลรักษาเด็กและเยาวชนที่ได้เข้ารับการศึกษาแล้วให้เรียนจนจบหลักสูตรยัง

ไม่ดีพอ หากไม่มีการเฝ้าระวังและป้องกันการออกกลางคันในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นอาจทำให้อัตราดังกล่าวเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลให้ตัวบ่งชี้เข้าสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีจำนวนน้อยลง

เมื่อพิจารณาในด้านของความเสมอภาคทางการศึกษา ชั้นพื้นฐานทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ พบว่าการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ยังมีคุณภาพที่แตกต่างหลากหลายอยู่มาก และเมื่อเปรียบเทียบความเสมอภาคทางการศึกษาชั้นพื้นฐานระหว่างจังหวัดต่างๆ โดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) พบว่าจังหวัดที่มีความโดดเด่นในการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสูง และจังหวัดที่มีดัชนีทางการศึกษาค่าส่วนใหญ่เป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือจังหวัดที่อยู่ทางไกลบริเวณชายแดน

1.2 โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาชั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชนที่มีความต้องการพิเศษ

สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า ในภาพรวมมีความก้าวหน้าในระดับปานกลาง โดยกลุ่มที่มีความก้าวหน้ามากกว่ากลุ่มอื่น คือ กลุ่มเด็กพิการ เนื่องจากมีการกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านกฎหมาย กฎกระทรวง รวมทั้งกองทุนเพื่อคนพิการ และมืองค์กรรับผิดชอบการดำเนินงานที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ในด้านปริมาณ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ยังดำเนินการได้ไม่มากนัก กล่าวคือจัดได้เพียงร้อยละ 29.1 เท่านั้น เนื่องจากขาดความพร้อม-

ในด้าน อาคาร สถานที่ งบประมาณ บุคลากรและหลักสูตรการเรียน-
การสอน

สำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส พบว่า รัฐได้จัดบริการในรูปแบบที่หลากหลาย โดยร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน แต่เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องของค่านิยมจึงยากแก่การจำแนกเด็กกลุ่มนี้ออกจากกลุ่มเด็กปกติทั่วไป ทำให้ขาดข้อมูลจำนวนนักเรียนโดยรวม ซึ่งส่งผลต่อการวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้

ส่วนกลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ รัฐมีนโยบายให้ความสำคัญและส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มากกว่าที่ผ่านมา จึงมีความตื่นตัวและมีการดำเนินการหลายประการในการรับรองสิทธิทางการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ อย่างไรก็ตาม ในเชิงปริมาณเด็กกลุ่มนี้ยังได้รับการพัฒนาในจำนวนที่ไม่มากนัก เนื่องจากยังขาดระบบการสรรหา พัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ ขาดองค์ความรู้ และขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการดำเนินงาน

1.3 โอกาสในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น

สำหรับการส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น นับได้ว่ามีความก้าวหน้าในระดับปานกลาง ทั้งนี้ได้มีการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องจำนวน 4 ฉบับ ได้แก่ ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานประกอบการ รูปแบบศูนย์การเรียน ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการ-

จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยบุคคล องค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันสังคมอื่น ได้มีการดำเนินการไปบ้างแล้ว เช่น การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ซึ่งขณะนี้กำลังดำเนินการอยู่ประมาณ 100 ครอบครัว แต่เนื่องจากยังไม่มี การประกาศใช้กฎกระทรวงทำให้ครอบครัวที่ดำเนินการอยู่ ไม่สามารถดำเนินการอย่างเปิดเผยได้ทำให้ขาดความคล่องตัวในการดำเนินงาน

● ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทามาตรการส่งเสริม สนับสนุนการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ให้มีคุณภาพในหลากหลายรูปแบบ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ทั้งนี้ อาจทำการศึกษาวิจัยเพื่อหาค่าใช้จ่ายต่อหัวในการเตรียมความพร้อม ให้เด็กกลุ่มดังกล่าวที่มีคุณภาพ เพื่อประกอบการพิจารณาอุดหนุน ค่าใช้จ่ายต่อไป รวมทั้งปรับปรุงปัจจัยต่างๆ ในการจัดการศึกษาให้ มีคุณภาพยิ่งขึ้น เช่น คุณภาพของบุคลากร อุปกรณ์ เครื่องใช้ เป็นต้น เนื่องจากการเตรียมความพร้อมที่ดีมีคุณภาพดังกล่าว จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาของเด็กในช่วงอายุต่อไป

(2) ในปีการศึกษา 2546 ควรมีการติดตามการดำเนินงาน เรื่องการขยายการศึกษาภาคบังคับ ในเชิงปริมาณและ

คุณภาพ โดยการประสานการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง เขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาภาคบังคับดำเนินการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

(3) ควรจัดวางระบบ และการจัดเก็บ รวมทั้งการนำเสนอข้อมูลที่เป็นระบบร่วมกัน ระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีข้อมูลที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ ในระหว่างพื้นที่และในระหว่างระดับ

(4) หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรกำหนดคินิยามของเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกัน และร่วมกันพัฒนาระบบข้อมูลเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาเด็กกลุ่มต่าง ๆ ต่อไป

(5) ผู้บริหารสถานศึกษาควรระดมทรัพยากรในท้องถิ่น สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีต้องพึ่งงบประมาณจากรัฐแต่อย่างเดียว และสร้างการยอมรับในสังคม รวมทั้งสร้างพันธมิตรกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อความสะดวกในการพัฒนาและจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

(6) ควรให้ความช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสให้ตรงกับความต้องการให้มากที่สุด และการแก้ปัญหาเด็กที่ด้อยโอกาส จำเป็นต้องประสานการดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาคอื่น ๆ ด้วย เพื่อให้แก้ปัญหาได้ตรงจุด

(7) ควรเร่งสร้างองค์ความรู้ในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ เพื่อนำมาปฏิรูปการเรียนรู้อุ้และการบริหารจัดการให้เอื้ออำนวยต่อการเสาะหา ส่งเสริม และพัฒนาผู้ที่มีความสามารถพิเศษ

(8) เร่งระดมให้ความรู้แก่พ่อแม่ ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมและพัฒนาการศึกษาให้กับบุตรหลานที่มีความสามารถพิเศษ พร้อมทั้งระดมผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านต่าง ๆ ให้ตระหนักในความสำคัญร่วมกันและสนับสนุนผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ

(9) จัดให้มีนโยบายและแผนปฏิบัติงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ชัดเจนต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษาและเชื่อมโยงกับการมีงานทำด้วย

(10) ควรเร่งรัดการจัดทำกฎกระทรวง โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเร่งรัดการดำเนินงานในเรื่องสิทธิประโยชน์จากการสนับสนุนหรือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนดให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีความชัดเจน

2. สรุปและอภิปรายผลด้านการอาชีวศึกษา

2.1 โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา

การที่มีสถาบันอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นทั้งของรัฐและเอกชน และมีผู้เข้าเรียนระดับ ปวช. เพิ่มขึ้น แม้จะเป็นจำนวนไม่มากนัก

ก็ตาม แต่ก็แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มที่ดีขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา รวมทั้งมีผู้พิการได้รับโอกาสในการเข้าเรียนอาชีวศึกษา แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมแล้วได้มีความพยายามเพิ่มโอกาสในการเรียนอาชีวศึกษา จึงได้จัดให้ผลการดำเนินงานในส่วนนี้อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอาชีวศึกษา

แม้ว่าการพิจารณาความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอาชีวศึกษาจากจำนวนและการกระจายของสถานศึกษาจะพบว่า มีสถานศึกษาอยู่อำเภอละ 1 แห่ง แต่เมื่อพิจารณาที่ตั้งสถานศึกษา พบว่าประชาชนมีโอกาสเข้าถึงการอาชีวศึกษาไม่เท่าเทียมกัน การกระจุกตัวของสถานศึกษาอาจเป็นสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้คนที่อยู่นอกเขตเมืองไม่เรียนอาชีวศึกษา โดยไปเรียนสายสามัญศึกษาซึ่งมีโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่ในเขตตำบลแทน จึงส่งผลให้สัดส่วนการเรียนสายอาชีพลดลง นอกจากนี้ การขยายวิทยาลัยการอาชีพไปตามอำเภอต่างๆ ก็ยังไม่ได้รับความนิยม เนื่องจากบางแห่งยังไม่มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนในสาขาที่เป็นความต้องการของผู้เรียน และการที่จะเข้ามาเรียนในสถานศึกษาที่มีความพร้อมในเมืองจะมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นซึ่งเป็นปัญหาของการเข้าถึงอาชีวศึกษาของผู้เรียนในชนบท ดังนั้นจึงจัดให้ผลการดำเนินงานในส่วนนี้อยู่ในระดับน้อย

● ข้อเสนอแนะด้านการอาชีวศึกษา

(1) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ

1.1) เร่งศึกษาหาสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้การเรียน-

อาชีวศึกษาไม่ได้รับความนิยมและเร่งแก้ปัญหาดังกล่าว

1.2) ปรับระบบการแนะแนวเพื่อศึกษาต่อ การพัฒนาหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีความหลากหลายตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน และทิศทางการพัฒนาประเทศ

1.3) ควรสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ-ของครอบครัวของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาของรัฐเปรียบเทียบกับเอกชน เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเสมอภาคในการได้รับบริการของผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่างกัน เพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไป

(2) ควรมีการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนากำลังคนในระดับมหภาค เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตกำลังคนได้ใช้เป็นกรอบแนวทาง และกำหนดเป้าหมายรองรับการพัฒนาประเทศให้ชัดเจนต่อไป

3. สรุปและอภิปรายผลด้านการอุดมศึกษา

3.1 โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา

จากจำนวนสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่ จะเห็นได้ว่า การจัดการอุดมศึกษาสามารถให้บริการได้ทั่วถึงระดับหนึ่ง แต่หากมีการบริหารจัดการที่ดี เช่น มีการหลอมรวม ยุบรวม ยกฐานะ หรือจัดระบบความร่วมมือ จะสามารถตอบสนองนโยบายและพัฒนาศึกษาได้ด้วยดี โดยไม่ต้องมีการตั้งสถาบันอุดมศึกษาแห่งใหม่ ซึ่งขณะนี้ก็ได้มีการเตรียมการจัดตั้งมหาวิทยาลัยนราธิวาสและมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่ง-

เป็นการหลอมรวมสถาบันการศึกษาในพื้นที่เข้าด้วยกัน เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่

นอกจากนี้ ประชาชนมีโอกาสนในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้มากขึ้นตามความต้องการในสถาบันประเภทไม่จำกัดรับและสถานศึกษาเอกชน แม้จะยังมีความไม่เสมอภาคเนื่องจากความแตกต่างด้านค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตาม รัฐได้พยายามจัดสรรเงินเพื่อกองทุนเงินให้กู้ยืมแม้ว่าจะยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนที่ด้อยโอกาสและยากจน และกระบวนการจัดสรรค่าใช้จ่ายมีขั้นตอนมากทำให้เกิดความล่าช้า รวมทั้งยังมีความไม่เสมอภาคในการได้รับเงินกู้ยืมอยู่บ้างก็ตาม ผลการดำเนินงานในส่วนนี้จึงจัดอยู่ในระดับปานกลาง

3.2 ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการอุดมศึกษา

ผลการดำเนินงานในส่วนของการกระจายของสถาบันอุดมศึกษา จัดอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากยังพบว่ามีการกระจุกตัวของสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนโอกาสของผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจนั้นพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้คนไม่สามารถเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาได้ โดยเฉพาะผู้ที่มาจากครอบครัวเกษตรกรยังมีโอกาสเข้าถึงบริการการอุดมศึกษาได้น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ทั้งที่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร อย่างไรก็ตาม ปัญหาในเรื่องความเสมอภาคดังกล่าวเป็นปัญหาต่อเนื่องของระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีจะ

มีโอกาสดำเนินการศึกษาน้อย ดังนั้นการดำเนินงานในส่วนนี้จึงจัดอยู่ในระดับน้อย

● ข้อเสนอแนะด้านการอุดมศึกษา

(1) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ควรเร่งดำเนินการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และวางแผนความต้องการกำลังคนของประเทศตามที่ได้รับมอบหมายจากนายกรัฐมนตรื

(2) ควรมีมาตรการเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีให้มีโอกาสดำเนินการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้มากขึ้น

(3) ควรปรับระบบการคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา โดยเปิดโอกาสให้สถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาคสามารถกำหนดโควตาพิเศษในการรับเข้าศึกษาต่ออย่างอิสระ

4. สรุปและอภิปรายผลด้านการศึกษาดลอดชีวิต

4.1 โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

เป้าหมายหนึ่งของการจัดการศึกษา คือให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต จะเรียนรู้จากที่ใดก็ได้ การมีแหล่งเรียนรู้เป็นการเพิ่มโอกาสในการศึกษาให้แก่บุคคลทั่วไปได้เป็นอย่างดี แต่ยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้เท่าที่ควรแม้ว่าจะมีความพยายามในการส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสในการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมากขึ้นก็ตาม การดำเนินงานในส่วนนี้จึงจัดอยู่ในระดับน้อย

4.2 โอกาสในการศึกษาต่อเนื่องและเพิ่มพูนประสบการณ์

ในส่วนของสภาพการจัดและโอกาสในการรับบริการ ในภาพรวมแล้ว การให้บริการการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันเป็นลักษณะของการดำเนินงานในเชิงตั้งรับ และมีความจำกัดในรูปแบบของการศึกษาทั้งสองประเภทที่ยังไม่พัฒนาให้มีความหลากหลาย และไม่สามารถนำเทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร จึงยังให้บริการไม่มากนัก เมื่อเทียบกับจำนวนประชากรของประเทศ การดำเนินงานในส่วนนี้จึงจัดอยู่ในระดับปานกลาง

สำหรับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ จัดอยู่ในระดับก้าวหน้ามาก กล่าวคือ ก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการเทียบโอนผลการเรียนรู้ หน่วยปฏิบัติส่วนใหญ่ได้มีการดำเนินงานอยู่แล้ว และเมื่อได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงก็ได้มีการกำหนด/ปรับปรุงหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงดังกล่าวซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ก็พบปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเทียบโอน คือ สถาบันบางแห่งไม่ประสงค์จะเทียบโอนเพราะไม่ต้องการเพิ่มภาระและเพิ่มจำนวนผู้เรียน นอกจากนี้ยังมีความยุ่งยากในการเทียบประสบการณ์ เมื่อเทียบเป็นหน่วยกิตรายวิชาตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษา

● ข้อเสนอแนะด้านการศึกษาลดชีวิต

(1) ในระยะสั้นควรเผยแพร่ข้อมูลหรือรวบรวมข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่หน่วยงานต่าง ๆ จัดทำขึ้น เช่น แหล่งเรียนรู้ในจังหวัด-

ต่าง ๆ และเร่งรัดจัดทำทำเนียบและแผนที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ในภาพรวม-
ทั้งประเทศ และเผยแพร่ต่อสาธารณชนเพื่อเป็นข้อมูลในการเข้าถึง-
แหล่งเรียนรู้ได้ตามความต้องการ และแหล่งเรียนรู้ภาครัฐต้องเปิด
ให้คนทั่วไปสามารถเข้าไปแสวงหาความรู้โดยจัดผู้อำนวยความสะดวก-
ไว้ให้

(2) จัดให้มีผู้ดูแลรับผิดชอบและให้การสนับสนุน
แหล่งเรียนรู้ต่างๆ โดยในเบื้องต้นอาจกำหนดให้เป็นหน้าที่ของเขตพื้นที่
การศึกษาร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งสร้างความรู้ ความ
เข้าใจ และชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการเรียนรู้ตลอด-
ชีวิต และใช้ประโยชน์จากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม-
อัธยาศัยอย่างเต็มที่

(4) เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วน
ต่างๆ ในการให้บริการการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในทุกชั้น-
ตอน ซึ่งจะส่งผลให้มีการระดมทรัพยากรมาเพื่อการส่งเสริมการ
ให้บริการดังกล่าวด้วย

(5) ส่งเสริมให้มีเครือข่ายในการจัดการศึกษานอก
ระบบและตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง เพื่อให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย
และใกล้กลุ่มเป้าหมาย เพื่อการให้บริการให้ครอบคลุมกลุ่ม
เป้าหมายได้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้มีระบบบันทึกข้อมูลผู้รับบริการ
เพื่อให้ทราบว่าได้ดำเนินการให้บริการไปแล้วมากน้อยเพียงใด

(6) ควรจัดทำเกณฑ์ที่เหมาะสมมีมาตรฐานและแนว-
ปฏิบัติที่ชัดเจน สำหรับการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ระหว่าง-

การศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ โดยคำนึงถึงคุณภาพในการจัดการศึกษา และเปิดโอกาสให้มีการเรียนแบบผสมหน่วยกิตได้

(7) สถาบันการศึกษาควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดำเนินการในเรื่องการเทียบโอนโดยเฉพาะ เพื่อให้บริการการเทียบโอน ได้รวดเร็วยิ่งขึ้น และสามารถพัฒนาแนวทางการเทียบโอนให้ มีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายหน่วยเทียบโอนของสถาบัน ต่างๆ เพื่อรวดเร็วในการสื่อสารด้วย

(8) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐควรเปิดโอกาสในการ เทียบโอนให้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงคุณภาพและ ความยุติธรรมสำหรับนักศึกษาด้วย

(9) ควรมีการออกใบรับรอง/ประกาศนียบัตรให้และ- สามารถนำมาเทียบโอนเป็นหน่วยกิตได้ หรือโอนไปศึกษาต่อ ในการศึกษาประเภทอื่น ๆ ได้



บรรณานุกรม

- กรุงเทพมหานคร. สำนักการศึกษา. รายงานการปฏิรูปการศึกษา การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545. (อัครสำเนา).
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการศึกษา. แผนพัฒนาการศึกษาของ กรุงเทพมหานคร ระยะแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2545-2549). กรุงเทพฯ: 2545.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการศึกษา. สถิติจำนวนนักเรียน/ห้องเรียน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2545. กรุงเทพฯ: 2545.
- กรุงเทพมหานคร. สำนักการศึกษา. รายงานการปฏิรูปการศึกษาของกรุงเทพมหานคร. (อัครสำเนา) 2546.
- การปกครอง, กรม. สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น. แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559) กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสาสมัครรักษาดินแดน กรมการปกครอง, 2544.
- การปกครอง, กรม. สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น. สถิติข้อมูลการศึกษา ปีการศึกษา 2545 และผลการวิเคราะห์การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา ปีการศึกษา 2544 ของโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสาสมัครรักษาดินแดน, 2545.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. รายงานผลการดำเนินงานประจำ
ปีงบประมาณ 2545. กรุงเทพฯ, 2546.

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. ผลการดำเนินงานการศึกษานอก
โรงเรียน 2543-2544. กรุงเทพฯ, 2544.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูล
สารสนเทศ 2545. ม.ป.ป.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ร่าง คู่มือ-
ดำเนินงานรับเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติ-
การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. (อัดสำเนา)

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสาร-
ประกอบการประชุมสัมมนาการดำเนินการตามพระราชบัญญัติ-
การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ, 2545. (อัดสำเนา)

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของ-
ประเทศไทย ปีการศึกษา 2545. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซนจูรี
จำกัด, 2546.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัย-
โครงการวิจัยเพื่อกำหนดแผนที่ตั้งสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ,
2546.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ
ปีการศึกษา 2539-2543. กรุงเทพฯ, 2544.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของ-
ประเทศไทย ปีการศึกษา 2544. กรุงเทพฯ, 2545.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545. กรุงเทพฯ, 2546.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่6/2546 วันจันทร์ที่ 30 มิถุนายน 2546 เรื่องข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ, 2546.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่6/2546 วันจันทร์ที่ 30 มิถุนายน 2546 เรื่องเพื่อพิจารณา: ข้อเสนอยุทธศาสตร์เพื่อการปฏิรูปการอาชีวศึกษาและฝึกอบรม 2546.

คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน. ผลการดำเนินงานในรอบ 6 เดือน (ต.ค.45-เม.ย.46) (อัดสำเนา) 2546.

ทบวงมหาวิทยาลัย. วางแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549).

ทบวงมหาวิทยาลัย. สรุปข้อมูลสถิตินิสิตนักศึกษาในระยะเวลาปีการศึกษา 2540-2544 ของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ, 2545.

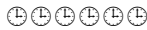
พัฒนาฝีมือแรงงาน, กรม. แนวทางการดำเนินงานเรื่องการเทียบโอนผลการเรียนรู้จากการฝึกอาชีพและประสบการณ์การทำงานตามภารกิจของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน. (อัดสำเนา)

แรงงานและสวัสดิการสังคม, กระทรวง. แนะนำมาตรฐานฝีมือแรงงาน. กรุงเทพฯ, 2540.

- ศึกษาธิการ, กระทรวง. นโยบายและแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2542.
- สถานการณ์การดำเนินการด้านพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา. www.moe.go.th.
- สภาสถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. ความก้าวหน้าการปฏิรูปการศึกษาของสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ ปี 2546. กรุงเทพฯ, 2546.
- สามัญศึกษา, กรม. แนวปฏิบัติการรับนักเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2546.
- สามัญศึกษา, กรม. แนวปฏิบัติการรับนักเรียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2545.
- สามัญศึกษา, กรม. ข้อมูลความก้าวหน้าและผลการดำเนินงานกรมสามัญศึกษา. (อัดสำเนา)
- ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, กรม. รายงานผลการดำเนินงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล (อัดสำเนา)
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme-UNDP) รายงานการพัฒนามนุษย์ของประเทศไทย 2546. กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.
- อนามัย, กรม. สถานการณ์ภาวะสุขภาพของมารดาและทารกปริกำเนิด ปี 2540-2544. www.anamai.moph.go.th.
- อาชีวศึกษา, กรม. (ร่าง) ผลการดำเนินการปฏิรูปการอาชีวศึกษา (พ.ศ.2545-พ.ศ.2546). กรุงเทพฯ, 2546.

อาชีวศึกษา, กรม. รายงานการติดตามและประเมินผลโครงการฝึกอบรมอาชีพสำหรับเยาวชน (9+11, 12+1) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2544-2545. กรุงเทพฯ, ม.ป.ป.

เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการอำนวยการพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ครั้งที่1/2546 วันที่ 3 เมษายน 2546 ณ ห้องประชุมกระทรวงศึกษาธิการ อาคารราชวัลลภชั้น 2 (อัครสำเนา)



ภาคผนวก

รายชื่อคณะทำงานติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา
ด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

นางสาวเจ็จจันทร์	จงสถิตอยู่	ที่ปรึกษา
นางนงราม	เศรษฐพานิช	ที่ปรึกษา
ศ.ปรัชญา	เวสารัชช	ที่ปรึกษา
รศ.สุวิมล	ว่องวานิช	ที่ปรึกษา
ผศ.ศิริยุภา	พุลสุวรรณ	ที่ปรึกษา
นายชินภัทร	ภูมิรัตน	ประธาน

ผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย

นายจรูญ เฉลิมทอง

ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

นายสมเกียรติ ชอบผล

ผู้แทนกรมสามัญศึกษา

นางกฤษณา สว่างแสง

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

นายช่อม กรไกร

นายอำนาจ วิชยานุวัติ

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

นางชุตินา สันตินรนนท์

ผู้แทนกรมอาชีวศึกษา

นางสาวกฤษณีย์ อุทุมพร

ผู้แทนกรมการศึกษานอกโรงเรียน

นางจามรรัตน์ ยิ้มละมัย

ผู้แทนกรมวิชาการ

นายธำรง ชูทัพ

นางสาวพิกุล สีทาพงษ์

ผู้แทนกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

นางนพรัตน์ พลิตากุล

ผู้แทนสำนักการศึกษา กทม.

นางสาวประนอม เอี่ยมประยูร

ผู้แทนสำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น

นางอุทุมพร แว่วศรี

นายพูนศิริรินทร์ คงตระกูล

ผู้แทนกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและ-
ความมั่นคงของมนุษย์

นางนภา เศรษฐกร

นางสาวสุวรรณี ทิรัณยรัชต์

ผู้แทนกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน

นายประภาส รัตนพันธุ์

นายเรวัตติ คำนวนศิลป์

นายยุทธชัย	เฉลิมชัย	
นางจินดา	สิทธิฤทธิ	
นางรุ่งเรือง	สุชาภิรมย์	
นางสุรางค์	โพธิ์พฤษาวงศ์	
นางจินตนา	ศักดิ์ภู่อราม	
นางอุมาพร	หล่อสมฤดี	
นางฉลวยลักษณ	สินประเสริฐ	เลขานุการ
นายอุCRET	สุขนวล	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวอวยพร	ประพฤษีธรรม	ผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาววิภาสรินทร	ประพันธ์ศิริ	ผู้ช่วยเลขานุการ

รายชื่อคณะผู้ดำเนินการ

ที่ปรึกษา

ดร.รุ่ง	แก้วแดง
เลขาธิการสภาการศึกษา	
ดร.เจือจันทร์	จงสถิตอยู่
ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ	
ดร.ชินภัทร	ภูมิรัตน
ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา	
ดร.รุ่งเรือง	สุชาภิรมย์
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ	
นางสุรางค์	โพธิ์พฤษาวงศ์
ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา	

ผู้อำนวยการจัดทำรายงาน

ดร.ชินภัทร	ภูมิรัตน
------------	----------

ผู้เขียนรายงาน

ดร.จินตนา	ศักดิ์ภู่อราม
นางฉลวยลักษณ์	สินประเสริฐ
นายอุคเรนทร์	สุขนวล
นางสาวอวยพร	ประพฤษีธรรม
นางสาววิภาสรินทร์	ประพันธ์สิริ

ผู้ประสานงาน

นางสาวอวยพร ประพฤทธิธรรม

นางสาววิภัสนิทร ประพันธ์ศิริ

